

104-242
Ondres - Tardor

LA CRIDA DEL BOSCH

Obra en tres actes

Per

Lluís CAPDEVILA.

PERSONATGES

Demiana
Andreu
Joan
El que té por
El motorista d'enllaç
Pere
L'enviat
El Vermell
L'avi Pardaí
Angel
Jep

Les muntanyes del Pirineu Català. Tardor del 1938.

EL LLOC

Un recó de bosc en plé Pirineu català. Els pins i els abets fan ombria el paisatge donant-li una tonalitat verdosa que, quan cau el capvespre - roig de cel de posta, blau, rosa, or - arriba a ésser irreal. Del cel tan sols se'n obira un clap, a la dreta, entre els troncs dels arbres, damunt el perfil de la muntanya que s'enfila vers l'esquerra.

A l'esquerra, a segon terme, sota un marge cobert d'arboços i espígols i romanins, la boca d'una cova. Un senderol tortuós i desdibuixat es perd entre els arbres. A terra, pinassa, fulles seques que es podreixen en el fang de les primeres pluges tardorals. A primer terme la part baixa del marge i el fil argentat d'una font.

L'ACCIO

Davant la cova, estirat a terra dorm JEP, tipus més aviat gras que magre, amb blancor de limfàtic, de gandul.

ANDREU, un minyó molt jove, gairebé un adolescent, de mirada intel·ligent, de rostre obert i simpàtic subratllat per una ombra de sofriment, està assegut prop la font que canta en veu baixa per a acompanyar el cant que el vent arrenca a les branques altes dels pins i els abets, té la mirada perduda i una aguda expressió d'angoixa en el rostre pàl·lid.

JOAN, PERE i ANGEL empujant, respectivament, un mauser, un mosquetó i una pistola metralladora resten drets davant la cova. Angel a la dreta, segon terme, Pere i Joan a primer terme esquerra, escoltant amb atenció nerviosa.

Són les sis de la tarda d'un dia primerenc de setembre.

ANGEL, en veu baixa a JEP, tustant-lo amb el peu: - Despertat! Hi ha perill !!

JEP, sense aixecar-se romuga: Huuuuuy !

ANGEL, amb un nou cop de peu: Desperta't, bestiola !

JEP: Cue vols ? Deixa'm dormir !

JOAN, irat, i també en veu baixa: Deixa'l estar, que és un pótol i ens pot comprometre.

PERE: Només serveix per a menjar i dormir.

- Una pausa. S'oeix tan sols el gló-gló de la font que es perd entre la molta i la remor del vent en els alts de l'arbreda.

Apareix - després d'un avís: el crit molt breu, imitat per una gorja humana, de l'oliva; que en aquestes terres nomenen meuca.-

EL VERMELL: EL VERMELL és un home d'uns trenta anys. Té un front estret on els cabells neixen gairebé damunt les celles; té una mirada dura i un accentuat pragmatisme; té una força de llop i una agilitat de guilla. Va mal afaitat i brut com els altres. Ve amb un mosquetó que deixa estintolat al tronc d'un arbre.

EL VERMELL: No ha estat res: una falsa alarma.

PERE, desant com els seus dos companys, les armes dintre la cova: Una falsa alarma però s'ha sentit remor.

EL VERMELL: Si, home: uns caçadors.

JOAN: Mala negada facin! No hi havíem pensat en els caçadors quan cercàrem l'amagatall del bosc per a no anar a la guerra.

ANGEL: I ara que vé la tardor ens faran ben bé la llesca els caçadors.

JOAN: Com si no valgués més caçar homes que no pas conills! Imbecils!

JEP, que amb la remor de la conversa s'ha despertat: I si ens descobrien?

✓ ANDREU, en veu baixa, amb un gran anhel: Si ens descobrien!

JOAN: Doncs, mira; si ens descobrien ens caçarien a nosaltres. Ja ens defensariem, però, abans de caure.

✓ ANDREU, amb la veu espessa de la desesperació: Val més morir que no pas viure com vivim ja fa un any: dormint al ras o en coves, mal menjats, mal vestits, plens de misèria, amagant-nos de tothom.

PERE: Tu que saps! Ets massa criatura per a opinar. És clar que no vivim gaire bé, però vivim. I la qüestió és passar temps, que la guerra bé deurà acabar-se un dia o altre.

ANGEL: No cal témer res. Al poble el sap tothom el nostre amagatall. I ad-huc potser el saben els soldats, però desconeixen aquestes muntanyes, aquestes boscuries, i essent-hi nosaltres, tenen por de conèixer-les.

EL VERMELL: Ens defensariem, vatus Deu!

-Rient amb una rialleta sinistra que li esquinça el rostre com una ganivetada-

I algun se'n faria la pell!

JOAN: Aquests motoristes que hem pelat serveixen d'escarment.

✓ ANDREU: Tenien mare aquells motoristes, Joan.

JOAN: També en tenim nosaltres i si ens agafaven no fariem gaire broma.

✓ ANDREU: I si ens presentàvem? Potser ens perdonarien.

✓ PERE: Ja hem fet tard. La sang d'aquests enllaços assassinats de nit a les carreteres ens acusa.

✓ ANDREU: Un d'ells, a la cartera, duïa el retrat d'una dona vella de cabell blanc i dolç somriure amb una dedicatòria que deia: "Al meu estimat fill esperant el dia que el podré tornar a tenir al meu costat".

JOAN: El dia que ja no arribarà mai.

EL VERMELL, rient: Té bona puntaria el Joan! No n'erra un!

✓ ANDREU: La mare l'espera i el fill que ara, en un recó de bosc, té la boca plena de terra, no tornarà mai més.

ANGEL: A nosaltres ens pot passar el mateix.

✓ ANDREU: Ja ens ho mereixen.

JOAN: No tingueu por. Guanyaran els feixistes i nosaltres, com que els hem ajudat, ens la passarem bé.

ANGEL: I si no guanyen? Pensa que ja fa molt temps, gairebé dos anys, que volen prendre cafè a Madrid... i el cafè se'ls deu haver refredat; pensa que, malgrat l'ajut d'Itàlia i d'Alemanya, la guerra els costa molt material i molts homes...

JOAN, dur, expresiu: Parles com un roig, com un republicà!

ANGEL: No, home: parlo com un desapassionat.

JOAN: Ací tot el que fan els nostres està ben fet.

✓ ANDREU: Adhuc matar dones i criatures?

JOAN: Adhuc això!

PERE: Adhuc fer-nos viure com bèsties, sense menjar, dormint al ras?

JOAN: Sí! Adhuc això.

PERE: Que vols, que et digui, doncs? No em fan gens de gràcia. Si m'arribo a pensar que m'esperava aquest programa em presento als republicans, que dormen en llit i menjen calent.

JOAN: Només penses en menjar i dormir tú.

PERE: I en altres coses.

JOAN: I en altres coses, sí: en la mollesse de la vida fàcil i tranquil·la.

Bones anyades, bons mercats, bons guanys.

PERE: I aquelles xales. És a vila els dies de mercat, quan feies bones? Que me'n dius d'aquelles xales i aquell menjar i beure i aquell pessigar les anques calentes de les mosses d'hostal?

EL VERMELL: Veus? Allò sí que ho anyoro.

JOAN: Doncs jo, no.

ANGEL: Oh, tu ets un home estrany i selvàtic i punxes com una gatosa i no troves gust en res.

JOAN: Jo soc un home com cal i tot això que a vosaltres tan us entusiasma a mi no em fa ni fred ni calor. Hi ha coses més importants a fer!

PERE: Sí; passar angúnies i mals de cap i viure com bestioles, si és que d'això se'n pot dir viure.

JOAN, amb negre fervor de fanàtic: Servir la causa.

✓ ANDREU: Matant motoristes.

JOAN: Matant el que sigui abans no ens matin a nosaltres.

JEP, aixecant-se empipat: No em deixeu dormir amb les vostres enraonies. Sempre esteu discutint i barallant-vos i armant gresca. Me'n vaig a geure a un altre lloc.

ANGEL: Ves que no te'n vagis a casa.

JEP: No fos dintre el poble ja hi fora, que ja n'estic tip d'aquesta vida.

- S'allunya pel corriol que s'enfila muntanya amunt-

JOAN: Tip!... Tip!... Tots n'estem, però som al ball i hem de ballar.

ANGEL: Mentre no s'acabi tot en un ball de bastons.

EL VERMELL: No criden el mal temps!

PERE: A última hora sempre ens resta el recurs de la frontera, que ben aprop la tenim.

✓ ANDREU, de sobte: Ara sí que em sembla que vé algú.

- Amb una gran joia -

Potser és la Demiana.

- Tots escolten. S'oeix un crit agut i ben repetit tres vegades.

ANDREU diu amb tristesa:-

No ho és, no.

JOAN: Un enviat dels nostres.

- Una pausa. Per precaució, empanyen novament les armes i esperen. Apareix L'ENVIAT. Vesteix unes robes humils de camperol i les vesteix amb molta naturalitat. Una mirada lúcida, però, endevinarà en aquestes robes la disfressa. I l'endevinarà, sobretot, en les mans, que no son mans d'un camperol, endurides i deformades pel treball. Naturalment va sense armes. Les armes en un espia, son perilloses més d'una vegada.

L'ENVIAT: Bona tarda.

JOAN: Salut.

L'ENVIAT: Això ho diuen els roigs.

JOAN: Això ací ho hem dit sempre.

L'ENVIAT: Així no en parlem més.

- Andreu s'aixeca i s'allunya-.

JOAN: On vas tu?

✓ ANDREU: A estirar un xic les cames. Suposo que no està privat.

JOAN: No que no ho està.

PERE: Jo també vinc amb tu.

- I Andreu i Pere ixen per l'esquerra-.

L'ENVIAT, per Andreu: Desconfies d'ell?

JOAN: Tal vegada. I no és que sigui un traïdor: es que una tan llarga estada al bosc no, li prova i té els nervis desguitarrats.

L'ENVIAT: No pot delatar-vos?

JOAN: Cap d'ells s'atreveiria. Saben que els hi vá la vida.

L'ENVIAT: Millor. De totes maneres, lliga'l curt.

- Amb una tranzició -.

L'ENVIAT.

- IV -

~~ANGEL~~ (Continue): I ara el que interessa. Aquesta nit, camí de la Seu, Passarà un enllaç. Porta plànols de l'Estat Major. Aquests plànols ens convenen. Per tant, cal que l'enllaç no arribi a lloc.

JOAN: No hi arribarà.

L'ENVIAT: Entesos.

- S'aixeca, car s'havia assegut damunt una pedra i es disposa a partir novament-.

ANGEL: Que tens tabac?

L'ENVIAT: Té. Reparteix-lo entre els companys, que March ens l'escatima molt.

- Amb una tranzició-.

Per així hi ha tranquil·litat?

EL VERMELL: Absoluta.

L'ENVIAT: Bé, doncs: a reveure.

EL VERMELL

ANGEL

JOAN (tots): A reveure.

L'ENVIAT, enduent-se a primer terme i parlant-li en veu baixa: Els plànols els esperarem al lloc de sempre a les quatre del matí, hora vella. Ja saps la senyal?

JOAN: Sí; els durà EL VERMELL.

L'ENVIAT: Val més que els dugui tú.

JOAN: Com tú vulguis.

L'ENVIAT: Adeu.

JOAN: Adeu.

- Ix l'Enviat -.

ANGEL: No ens podem queixar. Ja ens ha sortit feina.

EL VERMELL: Millor; ja em rovellava jo sense fer res.

JOAN: Ara vosaltres baixareu fins prop de la carretera. El Pere, el Jep, i l'Andreu es repartiran pels llocs de sempre i muntaran la guardia.

- A Angel -.

Tu agafa el filet i les alicates.

- ANGEL, va a la cova i en surt amb una roda de filet metàl·lic.

Quan caigui el dia, posarem un fil d'arbre a arbre

- rient -

per a caçar conills!

- A el VERMELL -

Vinga les eines.

-) El VERMELL, va a la cova i en surt amb un mosquetó que es queda ell, un altre que entrega a ANGEL, i una pistola metralladora que dona a JOAN -.

ANGEL: Anem-hi, doncs?

JOAN: T'hi avançaré a cercar a aquests pòtols i els dius el que fa el cas.

- Amb un gest d'equiescència surt ANGEL -.

JOAN, a el Vermell: ~~Angell~~ Fumem-ne un?

EL VERMELL: Vinga, que ja fa dies que no el tastava i tenia la gola escaldada de tant fumar herbes.

JOAN, anant-se'n amb El VERMELL, després d'haver encès la cigarreta: Cal anar amb molt de compte amb el fumar.

EL VERMELL, rient: Perquè? Perquè el fum no ens delati?

JOAN: Per no calar foc al bosc.

- Una pausa llarga. Un gran silenci. I en el silenci, la veu de la fonteta oculta entre falgueres i la veu del vent que despena els alts pins. A més a més, el cant d'algun ocell. Arriven, lentament, per la dreta PERE i EL QUE TE POR, que és un minyó magre, gairebé esquelètic, de cabells esburriats, de mirada alucinant i febrosa -.

PERE: Hem tingut visita avui.

EL QUE TE POR: Els de casa?

PERE: No: un enviat de l'altra banda. Se'n acaba d'anar. L'has vist ?.

EL QUE TE POR: No. Ni ganes.

PERE: Ni ganes ? Perquè ?

EL QUE TE POR: Perquè em fan por. Perquè tot i tot-hom em fa por. Perquè cada dia tinc més por.

PERE: T'has d'asseure, t'has de tranquil·litzar, o sinó acabaràs malalt. I una malaltia aquí, tan sols, tan allunyats del món, d'un món que no és pas llunyà i ho sembla, deu ésser una cosa terrible.

EL QUE TE POR: Morir és evadir-se. Morir és mai més no tenir por.

- Una pausa feixuga i densa -

PERE, esforçant-se visiblement per a esvair el mal efecte de les paraules d'EL QUE TE POR: Ja s'arrisquen aquesta gent ! Ja viuen en perill !

EL QUE TE POR: Quina gent ?

PERE: Aquests enviats de l'altra banda que, per a posar-se amb contacte amb nosaltres, han d'atravessar la zona ocupada pels republicans.

EL QUE TE POR: Son gent freda i valenta. Quina enveja em fan !

PERE: N'han de saber molt de fingir. Més que valentia han de tenir llestesa, una llestesa de guineu. Pensa que, per a no comprometre's si qu'ien en mans de l'enemic han d'anar sempre sense armes.

EL QUE TE POR: Les armes fan més por que goig. Si sabessis quina por em fa la pistola que vareu donar-me en separar-nos del món per a entrar en aquest bosc tan trist, tan negre d'ombra, on mai no hi entra l'alegria clara d'un raig de sol ! Es una pistola freda que, en tocar-la, en empuñar-la, fa venir fred el moll dels ossos !

PERE: Em sembla que exageres. Tot et fa por.

EL QUE TE POR: Tot. No hi he nascut jo per aquesta vida anguniosa i terrible.

PERE: Ni tú, ni jo, ni cap de nosaltres.

EL QUE TE POR: Joan, sí.

PERE: Tens raó; Joan, sí. Joan, però, és un fanàtic, un impulsiu, un home de passions terribles i d'instints selvàtics.

EL QUE TE POR: I el Vermell també li plau l'aventura.

PERE: També, perquè és un xic estrofolari. Li plauria més, però, si, de tant en tant, podés tombar alguna mossa damunt la pinassa.

- Amb una lleu transició -

Pensa, però, en els altres; en Angel, que no creu en res, ni en els blancs ni en els roigs; en Andreu, que és una criatura sense voluntat que ens ha seguit obeint la voluntat implacable dels seus pares, carlins que tornarien amb gust als temps del comte d'Espanya i el Ros d'Eroles; en el Jep, que és un pòtol amb menys intel·ligència que un porc dels que abans treia a pasturar; en tú, que mai no t'havies mogut de les fandilles de la mare; i en mi, que ~~després~~ de la vida tan sols m'han interessat la xela i la gresca.

EL QUE TE POR: No hi puc pensar ! No hi puc pensar en tot això que dius. És la nostra vida d'ahir el que em retreu, i a mi em sembla tan llunyana !

PERE, intentant somriure: Ja hi tornarem, home !

EL QUE TE POR: No hi tornarem mai més, perquè quan eixim d'aquest maleït bosc, si n'eixim algun dia, ja serem uns altres, !perquè el malefici del bosc ens haurà perdut, ens haurà anorreat !

ANDREU, que reapareix i ha escoltat part de la conversa: De totes maneres, cal eixir-ne com més aviat millor. Que s'acabi aquest turment de cada dia, de cada hora, de cada minut !.

PERE: Fins que s'acabi la guerra no podrem pas retornar al poble. I això si guanyen els feixistes, que si guanyen els republicans ! ...

ANDREU: No ens resta sinó un recurs: fugir.

EL QUE TE POR: Això; fugir.

PERE, amb una ullada de recel al seu entorn: Més baix ! Més baix, imprudents ! Altrament, fugir no és tan fàcil com us sembla.

ANDREU: Perquè ?

PERE: Perquè cal comptar amb Joan.

EL QUE TE POR: Es una bèstia odiosa i Maligna.

PERE: Joan no fugirà i no deixarà fugir cap de nosaltres.

ANDREU, amb exaltació dolorosa: Es el bosc qui no ens deixarà fugir. El bosc que hem tacat de sang i ens ha embruixat i ens té presoners.

EL QUE TE POR: Aquestes troncs semblen braços que s'allarguen contra nosaltres. Aquestes esparregueres, aquestes bardisses semblen monstruoses teles d'aranya que ens lliguen els peus dolorosos de retornar a la quieta i bona vida d'ahir.

ANDREU: Sí; som presoners del bosc, el bosc ens ha embruixat. I ja no som homes com fórem abans; som llops, uns llops que la solitud i l'angoixa enfolliren i ens devorarem els uns als altres.

PERE: No tant, no tant. Recorda que llops amb llops no es mosseguen.

ANDREU: Això ho diuen els que tan sols han tingut tractes amb bestiar domèstic.

- Arriba corrent, molt joiós, el Jep -.

EL JEP: Nois ! Vê l'avi Pardal !

PERE: Veus ? Visites com aquesta són les que em plauen. Déu venir amb la cistella plena.

EL JEP: Ja la buidarem !

- El malson que creva el diàleg s'ha esvaït. Ara, davant la perspectiva de les viandes fresques que transmeten els familiars, tot pren un tó gras - del qual s'abstreu ANDREU i EL QUE TE POR - purament animal.

Una pausa breu -.

PERE al Jep: L'has vist tú, o bé t'ho han dit que venia ?

EL JEP: Qui volies que m'ho digués, si aquells son a parlar una trampa a la carretera ?

- Rient estúpidament -.

I no pas per a caçar conills, no !

PERE: Així l'has vist tú ?

EL JEP: Sí.

- amb una ullada al camí -.

I ara el veureu vosaltres que ja arriba.

- Arriva L'AVI PARDAL. Es una vell de seixanta anys. Calces de vellut. Mânegues d'armilla. Faixa. No gaire, però més net que els altres personatges, els que fan vida al bosc. Du una cistella no massa xica penjada al braç per la nansa. A l'altre mà un bastó. Una falsa feblesa física en tot ell. Rostre agut, de fura; mirada desconfiada i recelosa -.

L'AVI PARDAL: Hola, minyons.

EL JEP: Be us heu fet esperar prou aquesta vegada. Teniem que ens habieu oblidat.

L'AVI PARDAL; asseient-se i deixant el cistell en terra: Oh, no podem pas venir sempre que volem. Cal anar molt amb compte.

PERE: Què porteu ?

L'AVI PARDAL: Poca cosa; el pá, pernil, un xic de butifarra, i ous.

EL JEP: I vi ?

L'AVI PARDAL: Aquesta vegada haureu de beure aigua.

EL JEP: Mala negada !

L'AVI PARDAL: No reneguis que l'aigua fa la vista clara. I ací teniu una font molt bona; la de l'oliu.

PERE: L'aigua de les fonts és bona per una cosa; posar el ví en fresc.

L'AVI PARDAL: Doncs, noi, de ví, per ara no en tastaràs pas gota. Se'l beuen tot aquests maleïts soldats, que mala fi facin. Han envaït el poble, els tenim a cada casa. Sort que el menjar i el dormir, d'acord amb l'alcalde, que, encara que no ho sembli, es dels nostres, els el fem pagar car.

L'ástima que no tinguem armes, que, si en tenguem, en fariem una estossinada!

EL QUE TE POR: No els doneu res, feu-los-hi la vida impossible, que així se'n aniran del poble. Fa molta por tenir els soldats tan aprop.

L'AVI PARDAL: Encara no t'ha passat a tu la por?

PERE: Cada dia en t'he més.

L'AVI PARDAL: No et creguis; ja la lluchen la hostilitat del poble, ja n'heuen esment que els tenim oï i no els podem veure ni en pintura. Hi ha un Comissari que s'estatja a cal Roqué i fa cara de mal genit, que diu que de bona gana ens fusellaria a tots.

PERE: Bufo!

L'AVI PARDAL: El que bufava és ell quan s'ha assabentat que els soldats els feiem pagar un duro cada dia. Ara diu que els haurem de tenir de franc.

EL QUE TE POR, excitat: Treieu-los! Treieu-los!

PERE: Oh, aviat ho dius tu. Son gent manada que no s'estan pas per gust al poble, i cal aguantar-los.

L'AVI PARDAL, amb una ullada al seu entorn: I els altres?

PERE: Si baixeu pel molí els trobareu. Esperen que fosquegi per a posar una trampa.

- Riu -.

L'AVI PARDAL: Me n'hi vaig, doncs, que el camí és llarg i d'ací al poble encara em queda una bona tongada, i els anys hi son i em pesen.

- S'aixeca i buida el cistell les viandes del qual, El JEP entra a la cova -.

PERE: Jo us acompanyo. Així estiraré un xic les cames.

EL QUE TE POR: I jo, si m'hi voleu, també vinc amb vosaltres, que amb aquests dos tinc por.

L'AVI PARDAL: Perquè?

EL QUE TE POR: Perquè el JEP sempre dorm i aquest,

- Per ANDREU -

té tanta por com jo.

PERE: Quin beneit!

L'AVI PARDAL: Anem, anem. Fins a una altra vegada.

EL JEP, des de la boca de la cova: Procurau venir més aviat ben aviat.

- Marxen PERE, L'AVI PARDAL i EL QUE TE POR muntanya avall.

El sol que ja va a la posta, pinta el bosc amb una polsina daurada -.

EL JEP; que ha baixat de la cova amb les trapes a la mà: Aquest minyó amb les seves por ens donarà molts mals de cap.

✓ ANDREU: A mi no m'extranya pas, gens el que li passa.

EL JEP: Oh, tu també ets una mica estranyot. I abans no eres pas així: ballaves, reies, feies l'aleta a les moces...

✓ ANDREU, amb la veu xopa d'enyorança de l'ahir plàcid i lluminós: Abans! Abans! Abans no hi havia la guerra. En l'aire hi havia ocells i perfums en lloc d'avions. La gent treballava i cantava i ara plora i mor. Que n'és de lluny l'abans.

EL JEP, que no sap que dir: Si, es clar. Però cal resignar-nos, minyó. La qüestió és no anar a la guerra.

✓ ANDREU: I tu creus que no és pitjor això que la guerra? Tu no creus que és terrible, que és espantós, viure en aquest bosc que és com una presó, separats d'un món clar i joïós que tenim tan proper i ens és tan llunyà, sota aquests arbres que de nit, amb el vent, sembla que parlin i plorin i maleeixin, en una cova que quan cau la fosca s'emplena del sinistre bategar d'ales de les aus nocturnes que tenen els ulls fosforescents?

EL JEP: Si, però, si així salvem la pell!...

✓ ANDREU: I si no la salvéssim? Pensa, Jep, que ja no som uns desertors que defugint els seus deures s'han amagat al bosc esperant la fi de la guerra. Pensa que actuem d'acord amb els rebels. Pensa que les nostres mans ja no son les mans honrades d'ahir, car avui s'han maculat amb la sang del crim.

EL JEP: Si, què vols fer-hi ? Per la vida es perd la vida.

ANDREU: Aquestes pobres motoristes que, com nosaltres, també tenien mare, també esperaven la fi de la guerra, també esperaven un demà millor ! I han caigut, sota el foc de les nostres armes. No, no som uns desertors, no; som uns assassins !

EL JEP, intranquil: Noi, no t'exaltis !

ANDREU: Jo no els he mort, jo no he disparat, però, per anys que passin, sempre les meves mans em semblaran roges de la sang d'ells !

EL JEP, instintivament: Calla ! Calla ! Adhuc a mi, que soc un pòtol, com dieu vosaltres, i teniu raó, em neguitejaries. No hi pensis més.

ANDREU: Si això fos possible !

EL JEP: Doncs pensa tan sols en coses agradoses.

ANDREU: I quines son aquestes coses ? Ho saps tú ? Vols dir-m'ho ?

EL JEP, molt apurat: ~~Quines~~ Home... Quines son, quines son... Ja t'ho pots pensar quines son: el... la...

ANDREU: No t'esforcis, que ni tu mateix ho saps. Ni tú, que ets com una pobre bestiola que només vius per a menjar, dormir i beure.

EL JEP: No tant, no tant ! I si que sè quines son aquestes coses bones, vatúia; el sostre, el poder dormir despullat en un bon llit amb matalàs i llençols, la taula parada amb bones viandes, la mare, la noia bonica del ball del diumenge...

ANDREU, amb desconhort pregon: Ja no ho veurem mai més, Jep, tot això ! Estem perduts ! Estem perduts !

EL JEP: Jo no m'hi veig pas tant com tú, minyó. I, mira, perquè no m'atabalis més, me'n vaig a parar aquestes trampes als conills. Veus ? El Joan caça homes. Jo, com que soc més poqueta cosa, com que soc un pòtol, un infeliç, caço conills.

ANDREU: Millor per tú.

EL JEP, enant-se'n: I per tú, que si cauen, també en tastaràs.

- Surt lentament per la dreta. Una pausa llarga. El sol abans d'aure rat, ara, que ja és a la posta, pinta d'amples pinzellades sangonents els troncs dels arbres. Piuladissa d'ocells. El vent suspira en les branques altes. Fulles que cauen i, revoltant grogues en l'aire, anuncien la tardor. El Paisatge esdevé més ombriu, més misteriós i fa pensar en Foe i en Broocklin-.

ANDREU, lentament, en veu molt baixa: Estem perduts ! Mai més no tornaré la pau a la nostra ànima !

- Com responent al conjur d'aquestes paraules i per a desfer-ne el malefici, brolla en l'interior del bosc la veu jove i fresca de

DEMIANA que, apropant-se, canta:

LA VEU DE DEMIANA:

Quan estiguis molt trist
jo et besaré encisera
La meua boca té
olor de primavera.

ANDREU, amb una gran emoció, aixecant-se: Demiana !

LA VEU DE DEMIANA:

Voldria ésser pintor,
pintor per a pintar-la
i la tindria jo
dintre la meua cambra.

ANDREU, amb els ulls resplandents de goig, amb les mans juntes, talment com si el nom fos un bes en els seus llavis: Demiana !

- Apareix Demiana que és una mányoneta de divuit anys, d'ulls blaus i cabells rossos, de caràcter decidit i ferm -.

DEMIANA: Andreu !

ANDREU, abraçant-la: Demiana !

DEMIANA, sense desfer l'abraçada: Que m'havies sentit ?

✓ ANDREU: T'he sentit dintre el cor !

- L'emoció d'Andreu es tan forta que, el cap damunt el pit de la minyoneta, sanglota -.

DEMIANA: Què tens ? Flores ?

✓ ANDREU: És que t'estimo.

DEMIANA: Jo vull que m'estimis d'una altra manera. Jo vull que no ploris. Els homes no ploren.

- Desfà l'abraçada i deixa en terra un cistell que duia al braç -.

✓ ANDREU, en el qual, per les circumstàncies en que viu, s'acusa una feblesa d'infant: Ja ho sé que tu ets més forta i decidida que jo, però tu vius al poble, a casa, veus gent... i jo estic tan sol !

DEMIANA: Em tens a mi, que et vinc a veure sovint, tan sovint com puc.

✓ ANDREU: Si sabessis com t'ho agraeixo !

DEMIANA: I, quan no hi sóc jo, hi en tu el meu record.

✓ ANDREU: Sert en tinc. Sense el teu record, sense la teva presència, potser m'hauria mort, ... No, no m'hauria mort, que sóc un covard: m'hauria fet matar.

DEMIANA, fent la dona gran, - la mare que hi ha en totes les dones - i amb una gran tendresa: Criatura ! Ets una criatura ! I si dius aquestes coses, com que em fas enfadar, no tornaré mai més.

✓ ANDREU, ombriu: No puc cellar. Sofreixo massa. Un dia vindràs i no em trobaràs.

- Aclofa el cap, pel pés del pensament sinistre. Demiana l'esguarda amb una llàstima profunda. Després s'indigna de la feblesa de l'home i li dona una bofetada. Ell, sorprés, la mira. I pregunta:

Perquè m'has pegat ?

DEMIANA: Perquè t'ho mereixes.

- Rient -.

I perquè t'estimo. Tè.

- El besa -.

✓ ANDREU: Ja sé, ja sé que també et faig sofrir; però m'ho has de perdonar.

DEMIANA: No hi pensis més, i mira quines coses bones et porto.

- Treient del cistell el que du -.

Vi, que al poble no n'hi ha i l'hem anat a cercar a Terroja... Amaga'l, que si te'l trobaven se'l beuriem ells i jo vull que te'l beguis tu... Un formatge de La Seu, que com ara tot és de l'Exercit, me l'ha donat un oficial perquè li he dit que tenia un germanet convalescent que havia de nodrir-se... No són tan dolents com creuen alguns, els militars republicans.

✓ ANDREU: Si ens descobreixen, però, ens mataran !

DEMIANA: A tu, no.

✓ ANDREU: A mi, no ? Perquè ?

DEMIANA: Ja ho sé jo perquè.

- Amb una transició, retornant al tò d'abans -.

Un bon grapat d'avellanes, que fa poc les hem collit i un troç de cansalada que sembla pernil. Ah ! i ara ve el millor; un tudó, que ha caçat el pare a Porredon i que he rostit jo mateixa. Què te'n sembla ?

✓ ANDREU: Que n'ets de bona, Demiana !

DEMIANA: Tot pot menjar-se fred. Com vares dir-me que no sempre podieu encendre foc.

✓ ANDREU: Tenim por que el fum ens delati. Tenim por de tot ! El bosc a la nit es pobla de remors que ens semblen misterioses i sinistres i ens tenen alerta tota la nit. Ja ho sabem que no són res; el trepig d'una guilla o d'un conill damunt la pinassa, el vol de qualsevol au nocturna, un esquirol que salta de branca a branca... però a nosaltres la por no ens deixa dormir. Tenim por de tot, de tot; aduuc del fum que, enfilant-se cel amunt, pot delatar-nos. Tan sols encenem foc els dies grisos, quan el fum es confon amb el cel.

DEMIANA: Quina vida!

ANDREU: Bepantosa. Valia més haver-se presentat, malgrat la guerra.

DEMIANA: Si que valia més, que no tots hi moren a la guerra. Però et vares deixar arrossegar per aquesta colla de pòtols, que a més de pòtols són covards o tenen l'ànima negra de fanatisme.

ANDREU: que n'ets de valenta i decidida! Que en tens de coratge, Demiana! A tu si que no et fa por res!

DEMIANA, somrient: A mi? Moltes coses me'n fan; els mols sentiments i la ruqueria de la gent. Jo sóc una pobre noia i tan sols em sento valenta perquè t'estimo.

ANDREU: I jo a tu. Demiana, que sóc el teu enamorat i em tractes com si fos el teu fill.

DEMIANA: Perquè en tu hi ha el fill que em donaràs, perquè tots els homes que estimen, són una mica el nostre fill.

- Canviant de tò -.

Cel, però, que al meu coratge no hi responguis amb la passivitat i la covardia. Vull que no siguis un infant; vull que siguis un home.

ANDREU: I què he de fer?

DEMIANA: Fugir. Deixar aquesta colla de pòtols, de covards, de melalts, d'homes que esdevenen bèsties ferotges i tenen les mans brutes de sang.

ANDREU: amb por: No puc. Ja és massa tard per a fugir. En matarien!

DEMIANA: Val més que et matin els lladres per fugir vers la llibertat que no pas que, com un lladre més, et matin els que defensen la llibertat.

ANDREU: Tu vols que mori? Tu que dius que m'estimes?

DEMIANA: No! Jo no vull que moris! Però tampoc no vull que visquis com una bèstia, acorralat en un bosc inclement, abandonant el teu deure. Jo no vull que siguis un home i els homes compleixen el seu deure.

ANDREU: Tu si que n'ets de forte.

DEMIANA: I tu també n'eres abans, quan vivies al poble, quan no havies comès la villesa de fugir. Es aquest bosc, aquesta cova, aquests arbres centenaris, que et malegen i et converteixen en un drepot humà.

ANDREU: Si sempre et tinguess el meu costat!

DEMIANA: M'hi tenies abans i en fugires.

ANDREU: També se m'hauria endut la guerra.

DEMIANA: Però jo no m'hauria estat trista i avergonyida com ara, que t'has amagat, que has fugit per por, que t'has reunit amb una colla de salvatges.

ANDREU: No som nosaltres sols. N'hi ha molts; vuitanta-un tan sols d'Oliana. Totes aquestes muntanyes en son plenes.

DEMIANA: Això no vol dir res. Els altres no m'interessen. M'interessaes tu, Andreu, perquè t'estimo. I a mi m'hauria plagut poder dir; el meu promès, que serà el meu home i em farà mare, és a la guerra, compleix com un bon català, lluita per la nostra dignitat i per la nostra llibertat.

- Amb la veu espessa d'emergor -.

I ara, no ho puc dir!

- Una pausa llarga. El sol ja s'ha post i el paisatge que ara és tot blau de crepuscle, esdevé cada vegada més ombríu i misteriós. Demiana s'eixuga una llàgrima que la trauix -.

ANDREU:., abstrèct, sense mirar-la, sense veure: Sí, sí,; tens raó. Ésser un home...

DEMIANA: L'altre dia va venir amb permís l'Anselm de càl Reig. Si l'haguessis vist que content i orgullós estava! Deia que menjaven tan bé, que no els mancava res, que tenien uns oficials i uns comissaris tan bons. I deia, sobretot: guanyarem, guanyarem nosaltres. Malgrat els Italians i els Alemanys i els Moros que lluiten al costat d'ells, guanyarem nosaltres! Quina alegria em feia sentir-lo! De bona gana l'hauria besat. Després, però, em recordava de tu, i la meua alegria es fonia com el glaç amb el sol. Tu, si no t'haguessis amagat, si, per feblesa, no haguessis desertat, també hauries pogut gaudir el goig d'haver defensat la terra, la nostra terra, Andreu!

DEMIANA: Quina vida!

ANDREU: Espantosa. Valia més haver-se presentat, malgrat la guerra.

DEMIANA: Si que valia més, que no tots hi moren a la guerra. Però et vares deixar arrossegar per aquesta colla de pòtols, que a més de pòtols són covards o tenen l'ànima negra de fanatisme.

ANDREU: que n'ets de valenta i decidida! Que en tens de coratge, Demiana! A tu si que no et fa por res!

DEMIANA: somrient: A mi? Moltes coses me'n fan; els mals sentiments i la ruqueria de la gent. Jo sóc una pobra noia i tan sols em sento valenta perquè t'estimo.

ANDREU: I jo a tu, Demiana, que sóc el teu enamorat i em tractes com si fos el teu fill.

DEMIANA: Perquè en tu hi ha el fill que em donaràs, perquè tots els homes que estimem, són una mica el nostre fill.

- Canviant de tò -

Cal, però, que al meu coratge no hi responguis amb la passivitat i la covardia. Vull que no siguis un infant; vull que siguis un home.

ANDREU: I què he de fer?

DEMIANA: Fugir. Deixar aquesta colla de pòtols, de covards, de malalts, d'homes que esdevenen bèsties ferotges i tenen les mans brutes de sang.

ANDREU: amb por: No puc. Ja és massa tard per a fugir. Em matarien!

DEMIANA: Val més que et matin els lladres per fugir vers la llibertat que no pas que, com un lladre més, et matin els que defensen la llibertat.

ANDREU: Tu vols que mori? Tu que dius que m'estimes?

DEMIANA: No! Jo no vull que moris! Però tampoc no vull que visquis com una bèstia, acorralat en un bosc inclement, abandonant el teu deure. Jo ho vull que siguis un home i els homes compleixen el seu deure.

ANDREU: Tu si que n'ets de forte.

DEMIANA: I tu també n'eres abans, quan vivies al poble, quan no havies començat la vilesa de fugir. Es aquest bosc, aquesta cova, aquests arbres centenaris, que et malegen i et converteixen en un drapot humà.

ANDREU: Si sempre et tingues el meu costat!

DEMIANA: M'hi tenies abans i en fugires.

ANDREU: També se m'hauria endut la guerra.

DEMIANA: Però jo no n'hauria estat trista i avergonyida com ara, que t'has amagat, que has fugit per por, que t'has reunit amb una colla de salvatges.

ANDREU: No som nosaltres sols. N'hi ha molts; vuitanta-un tan sols d'Oliana. Totes aquestes muntanyes en són plenes.

DEMIANA: Això no vol dir res. Els altres no m'interessen. M'interessen tu, Andreu, perquè t'estimo. I a mi m'hauria plagut poder dir; el meu promès,

el que serà el meu home i em farà mare, és a la guerra, compleix com un bon català, lluita per la nostra dignitat i per la nostra llibertat.

- Amb la veu espessa d'amargor -

I ara, no ho puc dir!

- Una pausa llarga. El sol ja s'ha post i el paisatge que ara és tot blau de crepuscle, esdevé cada vegada més ombríu i misteriós. Demiana s'aixuga una llàgrima que la traeix -

ANDREU:; abstrèct, sense mirar-la, sense veure: Sí, sí;; tens raó. Esser un home...

DEMIANA: L'altre dia va venir amb permís l'Anselm de càl Reig. Si l'haguéssis vist que content i orgullós estava! Deia que menjaven tan bé, que no els mancava res, que tenien uns oficials i uns comissaris tan bons. I deia, sobretot; guanyarem, guanyarem nosaltres. Malgrat els Italians i els Alemanyans i els Moros que lluiten al costat d'ells, guanyarem nosaltres! Quina alegria em feia sentir-lo! De bona gana l'hauria besat. Després, però, em recordava de tu, i la meua alegria es fonia com el glaç amb el sol. Tu, si no t'haguéssis amagat, si, per feblesa, no haguéssis desertat, també hauries pogut gaudir el goig d'haver defensat la terra, la nostra terra, Andreu!

ANDREU, abstrèct: La nostra terra !

DEMIANA: Jo no hi entenc en guerres ni en polítiques. Però ells ens han atacat, ells ens ho volen prendre tot. I mentre hi hegi minyons que maten i moren per defensar-nos, ! tu estàs amagat, Andreu ! Quina vergonya ! I com t'he d'estimar per a perdonar-te aquesta vergonya !

ANDREU, aixecant-se: Tens raó, Demiana. No vull ésser com fins ara, un covard. Vull ésser un home. Fugiré d'aquest bosc sinistre que m'enfolliria, em presentaré, empunyaré el fusell com els altres, em faré digne de tu.

DEMIANA, abraçant-lo: Així et vull, Andreu ! Fort, decidit !

- S'ocix, apropant-se, sempre però en una mena de tò menor, perquè la carretera és lluny, -l'espategar del motor d'una motocicleta. Andreu pel·lidaix intensament -.

DEMIANA: alarmada : Què tens ? Què et passa ?

ANDREU: lívid, tremolós: Sents ?

DEMIANA : Sí.

ANDREU: Un enllaç !

DEMIANA: I què ?

- Esclaten uns trets -.

ANDREU: Ja he caigut ! L'esperaven i ja he caigut !

DEMIANA:, comprenent, amb un crit : Assassins ! Assassins !

ANDREU, enfollit pel temor, tapant-li la boca amb la mà : Calla ! Calla, que et perds !, Que et mataran a tu si et senten i a tu no vull que et matin !

- Es negra nit -.

- TELLO -

(Fi del primer Acte)

ANDREU, abstrèct: La nostra terra !

DEMIANA: Jo no hi entenc en guerres ni en polítiques. Però ells ens han atacat, ells ens ho volen prendre tot. I mentre hi ha minyons que maten i moren per defensar-nos, ! tu estàs amagat, Andreu ! Quina vergonya ! I com t'he d'estimar per a perdonar-te aquesta vergonya !

ANDREU, aixecant-se: Tens raó, Demiana. No vull ésser com fins ara, un covard. Vull ésser un home. Fugiré d'aquest bosc sinistre que m'enfolliria, em presentaré, empunyaré el fusell com els altres, em faré digne de tu.

DEMIANA, abraçant-lo: Així et vull, Andreu ! Fort, decidit !

- S'oeix, apropant-se, sempre però en una mena de tò menor, perquè la carretera és lluny, -l'espategar del motor d'una motocicleta. Andreu pal·lideix intensament -.

DEMIANA, alarmada : Què tens ? Què et passa ?

ANDREU, lívid, tremolós: Sents ?

DEMIANA : Sí.

ANDREU: Un enllac !

DEMIANA: I què ?

- Esclaten uns trets -.

ANDREU: Ja ha caigut ! L'esperaven i ja ha caigut !

DEMIANA:, comprènent, amb un crit : Assassins ! Assassins !

ANDREU, enfollit pel tenor, tapant-li la boca amb la mà : Calla ! Calla, que et perds !, que et mataran a tu si et senten i a tu no vull que et matin !

- Es negra nit -.

- TELO -

(Fi del primer Acte)

"La brida del bosc"

ACTE SEGON

EL LLOC

El mateix recó de bosc que en el primer acte.

COMENÇA:

JEP
No ha passat un dia encara de l'acció de l'acte anterior a la d'aquest. Es el matí, un matí gris, rúfol, amb ruixats, que ja anuncia l'hivern. Els desertors han encès una foguera i damunt les brases, unes pedres fan funció de fogons, couen el dinar.

Mig agut, mig segut a terra, amb una espatlla i el cap es-tintolats damunt un tronc de pi, hi ha el MOTORISTA. Vesteix botes altes que es corden sota el genoll, jaqueta i casc de cuir. Està ferit, molt pàl·lid, i el seu rostre, de tant en tant, es desdibuixa per les punxades del dolor que li produeix la fe-rida.

Drets davant d'ell, JOAN i L'ENVIAT.

L'ENVIAT: Diga'ns la posició que anaves.

- Apareix EL JEP per l'esquerra -.

JOAN : irat, a EL JEP : Què hi ha ?

EL JEP, deturant-se, esporuguit: Venia a veure com anava la minestra.

- Intentant somriure -.

Fa venir gana el bosc, saps ?

JOAN, agafant-lo pel geo i sacsejant-lo : Fora d'ací, que no hi has de venir a fer res.

EL JEP : I la minestra ?

JOAN: Deixa-la estar la minestra que només penses en afertar-te ! Fora d'ací i que et torni a veure fins que jo et cridi.

- Amb un crit -.

Fora !

EL JEP, anant-se'n : Ja me'n vaig, home, ja me'n vaig !

El JEP surt. Una pausa breu -.

L'ENVIAT a Joan : Els tractes massa durament. Pensa que s'hi poden tornar.

JOAN: Que ho provin !

L'ENVIAT: Sinó care a care, a traïció.

JOAN: Que ho provin, et torno a dir.

L'ENVIAT : Deixem-ho correr, doncs, i fes el que et sembli.

- AL MOTORISTA -.

Volem saber la posició on anaves. Es a dir; el lloc on està la posició on anaves. Ja sabem que és la "Posició Victòria". Ara ens cal saber on és. I tú ens ho diràs.

EL MOTORISTA, amb una veu molt feble, però amb una fermesa absoluta: No.

L'ENVIAT : Ja veuràs com sí. Nosaltres tenim mitjants per a fer-te cantar i tú cantaràs com un canari.

EL MOTORISTA: No.

JOAN, llivid, menaçador : Maleït siga !

L'ENVIAT a Joan : Deixa'l.

- AL MOTORISTA -.

RECORDA't que estàs ferit i no mort, que estàs ferit i que encara pots viure. Si tens seny, si parles, viuràs. T

Ena mare

EL MOTORISTA: Sí.

L'ENVIAT : Ets casat ?

EL MOTORISTA: Sí.

L'ENVIAT : Tens fills ?

EL MOTORISTA : Dos.

L'ENVIAT : Doncs pensa en la teva mare, en la teva dona, en els teus fills.

EL MOTORISTA, lívid, exasperat : Calla !

L'ENVIAT, somrient cruelment : Ara, encara que callés, els recordaries, car t'he clavat el clau roent del seu record al cor i al cervell. Pensa en la teva mare, en la teva dona, en els teus fills. Per ells tens el deure de viure, car la teva vida ja no et pertany; pertany a ells.

EL MOTORISTA : Els meus fills han nascut en plena guerra, sota la metralla dels vostres avions, que destrueixen escoles i assassinen infants. Val més deixar-los-hi un nom digne que no pas viure a canvi d'una traïció.

L'ENVIAT: Pensa en la teva dona.

EL MOTORISTA : No s'avergonyirà de mi si he mort per la República i en la presència dels nostres fills sabrà veure-m'hi a mi.

L'ENVIAT : I la teva mare ?

EL MOTORISTA : En el cor de les mares els fills mai no morim.

JOAN : Massa parleria. Jo no en soc amic de perdre el temps així.

L'ENVIAT : Tens raó.

- AL MOTORISTA -.

Pensa que t'hem tingut moltes consideracions...

EL MOTORISTA : Perquè us convenia.

L'ENVIAT, fingint no escoltar-lo : ... i que això amb nosaltres no passa sovint, car no en tenim gairebé a ningú de consideracions.

EL MOTORISTA : Prou que ho sé.

L'ENVIAT : Per tant, si parles, no et passarà res. Entraràs al nostre servei, et guarirem, et pagarem bé.

- Una pausa breu -.

JOAN, exasperat, a cops de peu contra el MOTORISTA, amb una ira cega i terrible : Parla, cabró ! Parla d'una vegada, fill de ... !

L'ENVIAT, separant Joan del ferit : Cal més serenitat. Amb els teus procediments faràs pocs adeptes.

EL MOTORISTA : A mi no em torçareu ni amb aquests ni amb cap altre mena de procediments.

L'ENVIAT : Acabem; on és la posició on anaven adreçats els plegs que t'hem agafat ?

- EL MOTORISTA calla -.

No vols parlar ?

- EL MOTORISTA calla -.

Mira que et perds !

- EL MOTORISTA calla. Una pausa. L'ENVIAT afegeix, adreçant-se a JOAN -.

No en parlem més. Al cap i a la fi tan si calla com no també ho sabrem.

- Una mirada i una expressió d'angoixa en el rostre del MOTORISTA -.

Fes-ne el que vulguis.

- Anant-se'n amb JOAN -.

I més alerta que mai, car tinc entès que a Oliana han arribat soldats que volen visitar aquests boscos.

- Surten per la dreta. Una pausa. Per l'esquerra últim terme arrossegant-se per entre els mallots de vora la cova apareix ANDREU -.

ANDREU, apropant-se al ferit, en veu baixa : Que t'ha fet mal aquell salvatge ?

- EL MOTORISTA, l'esguarda amb recel -.

No tinguis por ; jo estic amb ells però no soc com ells. On tens la ferida ?

EL MOTORISTA, descordant-se la camisa : Ací, al pit.

ANDREU, horroritzat : Quanta sang ! I et fa molt mal ?

EL MOTORISTA : Aviat no me'n farà.

ANDREU : Espera't i no en recellis de mi, que jo no soc dolent.

- Va a la cova i en torna amb un troç de drap blanc, en fa dos, en mulla un troç a la font, l'aplica damunt la ferida, taponant-la, i li lliga l'altre drap talment com una bona.

EL MOTORISTA : Gràcies. Si ara em volguessis donar un xic d'aigua. Tinc una sed ! Em sento la gola resseca i el pat em crema.

ANDREU : Sí, home !

- Va a la cova, en treu un pot, l'ompleu a la font, i l'apropa a la boca sedenta del ferit, que beu amb ànsia -.

EL MOTORISTA : I és cert que descobrirán la posició on anava ?

ANDREU : Ves a saber ! Potser sí,...

- Davant l'expressió d'angoixa terrible del MOTORISTA es correfeix -.

... Potser no.

EL MOTORISTA : No has sentit que he dit ? Han arribat soldats a Oliana. Oliana no és lluny, veritat ?

ANDREU : Tres hores de carretera. Nosaltres, però, sabem senderes que escursen el camí.

EL MOTORISTA, amb un gran anhel : Si aquests soldats comencessin aviat la feina !

ANDREU : Tant debó !

EL MOTORISTA : A tú, però, et detindrien.

ANDREU : Millor.

EL MOTORISTA : Bé deureu defensar-vos, si els soldats donen una batuda.

ANDREU : Jo, no. Jo tinc les mans netes de sang. I ni que em matin vull embrutar-les.

EL MOTORISTA : Vosaltres, però, heu mort més d'un enllaç nostre.

ANDREU : Jo, no.

EL MOTORISTA : Tú en dius que no, i et crec perquè la teva mirada em diu que no menteixes. Però i els teus companys ?

ANDREU : Els meus companys no son com jo.

EL MOTORISTA : Si els soldats atacaven es defensarien.

ANDREU : Segur. Mal per mal, preferirien morir matant.

EL MOTORISTA : I si queies tú ? Si et mataven a tú ?

ANDREU, profundament colpit, en veu baixa i amb una gran amargor : Vam més morir que no pas viure com vivim.

EL MOTORISTA : Perquè no fuges d'ells, doncs ? Perquè no et presentes ? Et perdonarien. La República és bona i sap perdonar.

ANDREU : No puc.

EL MOTORISTA : Ho pots ?

ANDREU : Pinc por, una por entrenya que no sé explicar ni sé ben bé en que consisteix. Jo crec que és el bosc, aquest bosc maleït que ens ha embriixat i ens té empresonats. Ja no som homes; ja som com bèsties i no podrien conviure amb els homes que mengen i dormen sota teulada. D'ací no n'eixirem vius i un tret o una malaltia ens tombaran i serem devorats pels altres llops.

EL MOTORISTA : Els altres ?

ANDREU : Sí, perquè nosaltres hem perdut la condició humana i som com llops; uns llops que parlen i duen armes automàtiques.

EL MOTORISTA : Pensant i sentint així, com és que està amb ells ?

ANDREU : Per feblesa. Per manca de voluntat. Perquè m'arrossegaren i no vaig saber dir que no.

EL MOTORISTA : Si t'hagués conegut abans i no hagués caigut ferit, jo t'hauria salvat, jo t'hauria tret d'aquest bosc tan sinistre i tan fred i tan negre.

ANDREU : ~~Està bé~~, amb recança : Ja hi ha qui vol salvar-me.

EL MOTORISTA : Qui ?

ANDREU : La meva ... la que hauria estat la meva dona si no ens hagués caigut al damunt la guerra.

EL MOTORISTA : Recorda que no l'hem promogut nosaltres.

ANDREU : Ja ho sé, ja ho sé. És a dir, la que ho sap és Demiana, que és molt coratjosa i entenimentada. Jo soc un pobre noi i no sé res de res. Per això m'he deixat arrossegat.

EL MOTORISTA : Deslliura't !

ANDREU : No puc. Vigilen molt, sempre estan alerta .. els hi va la vida, saps ? i no hi pas manera de fugir. El Joan ens caçaria a trets per aquests corriols.

EL MOTORISTA : Qui és el Joan ?

ANDREU : El que ens mana. Aquell que t'ha potejat.

EL MOTORISTA, amb ira : Ah, si ! El miserable ! Ferit i desertat ja pot atrevir-s'hi amb mi.

- S'oeix llunyana la veu de DEMIANA que canta la mateixa cançó de l'acte anterior. El rostre d'ANDREU resplandeix d'alegria. Una pausa breu. EL MOTORISTA mormola+.

I en aquesta solitud tan sinistre hi ha qui pugui cantar !

ANDREU : És Demiana, la meva enamorada.!

EL MOTORISTA : I els teus companys la deixen pujar on sou ?

ANDREU : Si, perquè ens dóna el menjar, que si no ens moriríem de fam.

EL MOTORISTA : I no sospiten ? No temen que ella al poble no pugui parlar de les vostres coses, de la vostra situació, i comprometre-us ?

ANDREU : Al poble tot són carlins i gent d'església, que no pas de Deu, i veuen amb simpatia el rebels. Els de casa mateix que bé m'estimen a la seva manera, m' aconsellaren que me'n vinguess amb aquesta colla de pòtols.

EL MOTORISTA : Però que no hi ha representació del Front Popular al poble ?

ANDREU : Del Front Popular ? No em facis riure !

EL MOTORISTA : Que no hi ha autoritats ?

ANDREU : Si, un Comissari Municipal que fa els ulls grossos, molt grossos i accepta pernills i pollastres dels familiars dels desertors.

- Torna a oír-se més propera, la veu de DEMIANA -
LA VEU DE DEMIANA:

"Totes volen hereu
sols per tenir vianda.
I el pobre fedristern
se n'ha d'anar de casa.

EL MOTORISTA, amb inquietud : S'apropa.

ANDREU : Deixa-la que s'apropi, que ella és bona i no et voldrà cap mal.

LA VEU DE DEMIANA :

.... I el pobre fedristern
se n'ha d'anar de casa.

EL MOTORISTA : Abans no arribi, abans no sigui ací, promete me que, si et salves, faràs el que jo et demanaré.

ANDREU : Si, home.

EL MOTORISTA : Treu-me de la butxaca una cartera...Jo no em puc valdre...

- ANDREU Obeeix les indicacions del ferit -.

La tens ?

ANDREU : treient la cartera : Si.

EL MOTORISTA : A la butxaca de la camisa tinc el rellotge... Treu-lo...

ANDREU, treient el rellotge : Ja està. Encara com no t'ho han prè.

EL MOTORISTA : Com saben que no puc fugir...! La cartera l'enviaràs a la mare; ja trovaràs la cédula que t'indicarà el meu domicili a Terrassa. Hi ha dues o tres cartes de la meva dona, algun diner... També hi ha uns retrats dels meus fills.

• Amb expressió de patiment -.

[Continua el MOTORISTA): No els vull veure, que sofriria massa !

- Amb una trenzició -.

EL RELLOTGE te 'l quedés tû; serà un record meu.

ANDREU : No, no; jo, no. L'enviaré amb la cartera... I perquè vols que ho faci això ?

EL MOTORISTA : Perquè jo ja no els veuré més.

ANDREU : mentint generosament: I es clar que els veuràs, home !

EL MOTORISTA : No; ja ho sé jo que no. El rellotge quedate'l tû; serà un record meu et dic.

ANDREU : No, no. Si passava això que tens, l'enviaré amb la cartera, serà per els teus fills.

EL MOTORISTA : Gràcies !

- S'oeix, proper, un crit de DEMIANA -.

ANDREU, molt pal·lid: Es Demiana.

- Cirdant -

Ja vinc amb tû ! No temis !

- Ix corrent per la dreta. Una pausa llarga. El ferit esguarda amb ànsia, amb anhel, vers on s'ha oït el crit de la noieteta. Per l'esquerra, arrossegant-se apareix EL QUE TE POR. Ve amb els cabells esbarriats, amb la mirada esbarriada. En veure el ferit es detura, s'sixeca, l'esguarda amb atenció dolorosa. Després d'un moment diu en veu baixa:

EL QUE TE POR : Tu ... ! Ei, tû !...

- EL MOTORISTA l'esguarda amb recel, amb una punta d'angoixa inexplicable -.

Que ets mort ?

- EL MOTORISTA calla, esbaleït, i l'esguarda i en els seus ulls naufraga la dolça llum blava del matí -.

Diga'm que ets mort ! Diga'm ho !

- Exaltant-se, parlant amb dolorosa incoherència -.

Diga'm ho ! No ho veus com sofreixo perquè no sé si ets mort ?

EL MOTORISTA, aixecant el braç i tapant-se el rostre amb un gest d'horror No.

- EL QUE TE POR, esfereït, s'ha fet enrera-.

EL QUE TE POR, exaltant-se : Si que ho ets ! Si que ets mort !

EL MOTORISTA, sense mirar-lo : Calla !

EL QUE TE POR, amb una mirada d'esglei al seu entorn, apropant-se al ferit i agenollant-se al seu costat : Si que ho ets, si. Tû no ho saps, però ets mort. I ho som nosaltres. ... Ho sabies que nosaltres també ho erem ? Ens ha mort el bosc. Ens han mort la nit i el silenci i l'ombra negra del bosc.

- Redreçant-se d'un salt en oïr que algú s'apropa -.

Son els llops, que venen ! Son els llops, et dic. Nosaltres teniem un gos per a que vigilés si s'apropava l'enemic. I al gos ens ha deixat, s'ha tornat llop i se 'n ha anat amb els llops, bosc endins. I aquest hivern els sentirem udolar i vindran a devorar-nos.

EL MOTORISTA : No dius que som morts ? No tinguis por, doncs.

EL QUE TE POR : La por, una por qualsevol, la que sigui, sempre acompanya l'home i és la seva ombra, i ningú no pot saltar damunt la seva ombra. I sí, som morts. I son els morts els que devoren els morts.

EL MOTORISTA, horroitzat : Calla !

EL QUE TE POR : I tû ! Calla, tû també, que venen.

- Fuig amb un salt de bèstia selvàtica. Un moment. S'oeix, molt llunyà, el canó -.

EL MOTORISTA : Canonades ! Qui sap si, per no haver rebut els plegs a temps...

- Entren Demiana i Andreu que venen parlant -.

*Quedat
Diga'm ho*

- ANDREU : Aquest Vermell és una mala bèstia, un animal ferotge, sempre ebrí de vi, de sang, i de luxúria...
- DEMIANA : Jo ja sé defensar-me no t'enis. Però m'ha eixit de trescantó descolgant-se d'un arbre com un simi.
- ANDREU, amb odi terrible : Si et toca, li clavaré el ganivet a les entranyes. !
- DEMIANA, deturant-se en sec en veure EL MOTORISTA : Aquest és el ferit ?
- ANDREU : Si... apropa't.
- Al soldat ferit -.
- Es Demiana, de la qual ja t'havia parlat. M'estime i és bona.
- DEMIANA, agenollant-se al costat del ferit : Sofreixes molt ?
- EL MOTORISTA : Molt
- DEMIANA : Assassins !
- ANDREU, per un gest de DEMIANA : No el toquis, que jo li he tapat les ferides.
- DEMIANA, somrient: Tú que saps !
- Li destapa la ferida -.
- ANDREU : Però, dona !
- DEMIANA : Deixa'm fer.
- Inspecciona la ferida -.
- I a l'espatlla ?
- Delicadament, tot el delicadament possible, fa que el MOTORISTA es redressi un xic, li treu la jaqueta de cuir, li esquinça la camisa -.
- ANDREU, amb la jaqueta a la mà: Té el geo foradat.
- DEMIANA : Veus ?
- ANDREU s'apropa -.
- La belia li ha eixit per l'espatlla, gairebé sota el braç. Has tingut sort minyó.
- EL MOTORISTA, intentant somriure: Sembles una infermera.
- DEMIANA: Quan els rebels acribaren a Tremp vaig ajudar els ferits que passaven pel poble. I no se'm en va morir cap !
- A ANDREU -.
- Tú deus tenir una ampolla amb esperit de vi. Porta-la.
- ANDREU : Tens raó. No me'n havia recordat.
- Va a la cova -.
- DEMIANA : Demà jo duré l'ode i gases i tot el que trobi.
- EL MOTORISTA, tristament: Demà, minyona, potser ja no hi seràs a temps.
- DEMIANA, rient, molt coratjosa: I no hi he d'ésser a temps ! No et dic que mai no se'm en va morir cap ?
- ANDREU, tornat amb una ampolleta i donant-la a DEMIANA : Té.
- DEMIANA: Ja veuràs.
- Rentat la ferida i li arranja les improvitzades benes. Després, posant-li novament la jaqueta, diu -:
- Ara la qüestió és que la ferida no s'infecti.
- EL MOTORISTA: Gràcies, minyona.
- A ANDREU per DEMIANA -.
- No m'havies enganyat. És bona i coratjosa. Tindràs una gran dona.
- ANDREU, deprimit : Tindrè, tindrè ! ...
- DEMIANA: Ja ho crec que la tindràs ! Vulguis no vulguis et salvaré. Vulguis no vulguis et treuré d'aquest bosc maleït !
- EL MOTORISTA : Ho has de fer. Costi el que costi ho has de fer. L'has de treure d'aquest cau sinistre de folls i d'assassins.
- ANDREU: Joan diu que els assassins sou vosaltres, els republicans.
- EL MOTORISTA: Però ens maten a traïció a nosaltres i vosaltres encara sou vius.
- DEMIANA: Per viure com viuen !

EL MOTORISTA : La República és bona i generosa, massa bona i generosa car si hagués sabut castigar quan encara hi era a temps, avui no tindríem aquesta guerra en la qual el mon ens ha deixat sols. Nosaltres no la volem la guerra. La fem perquè defensem les nostres llars, els nostres fills, les nostres fàbriques i biblioteques, els nostres laboratoris i les nostres escoles, la nostra terra envaïda pels bàrbers. Parlen de l'Espanya gran ! És ací amb nosaltres, els que treballem, els que sabem crear riquesa i civilització, aquesta Espanya !

DEMIANA a Andreu, amb gran preg: Escaltea'l Andreu. Mira quin coratge, quina fermesa! Semblava mig mort i, en parlar de la nostra lluita, ressuscita !

- Torna a oïr-se, sempre feblement, el canó -.

EL MOTORISTA : A l'altra banda hi ha els ganduls, els ambiciosos de poder; els sacerdots que empunyen les armes i benènt els assassins han estat treïdors al seu Deu el nom del qual han llançat el fang; els militars que, al·liant-se amb italians i alemanys han estat treïdors a la patria. A l'altra banda en parlen molt sovint d'Espanya, però els comandaments són estrangers, els himnes són estrangers i estan traduint Espanya a l'alemany i a l'italià. Ací no en parlem tant d'Espanya, no fem servir el seu nom de tepabruts, no la destruïm amb bombardeigs damunt la població civil, no la malbaratem ni la expolïem enviant les nostres riqueses a Itàlia i a Alemanya, i la defensam fa dos anys amb les nostres vides.

- Amb una transició -.

La República, minyó, és la bondat i la justícia.

DEMIANA, a Andreu : Ho veus ? Ho veus ?

EL MOTORISTA : Qui t'hagi dit el contrari, t'ha mentit miserablement per estupidesa o fanatisme. A la curta o a la llarga guanyarem nosaltres. Malgrat l'ajut que els facciosos reben continuament d'Itàlia i d'Alemanya, guanyarem nosaltres. Itàlia i Alemanya són dues nacions que el feixisme ha empobrit i arribarà que no podran subvenir més temps les enormes despeses de la guerra. La guerra la guanyarà que tingui una hora més, una hora sols, de resistència. Per això ens ha estat donada la consigna de resistir. I per això guanyarem la guerra; perquè complim la consigna i perquè som un poble que no sap viure esclau.

DEMIANA : Ho veus ? Sents amb quin coratge parla ? Està ferit i presoner ! i amb quin coratge parla !

EL MOTORISTA a Andreu: Salva't, que encara hi ets a temps ! Sigues un bon soldat, fes-te digne de nom d'home, no vulguis ajudar el triomf dels bàrbers que assassinen dones i infants.

- A DEMIANA +.

I tú, si és veritat que l'estimes, i jo ho crec perquè ets bona i els bons saben estimar, treu-lo d'aquest bosc on esdevindria un foll o un criminal, i presenta'l a les autoritats del poble.

DEMIANA : Ho vols, Andreu ? Veritat que ho vols ?

ANDREU: Si fugir ! Respirar lliurement, oïr veus humanes, viure encara que sigui en plé combat ! Ací m'hi moriria !

EL MOTORISTA : Es cert que han arriyat soldats al poble ?

DEMIANA : Soldats, no; guàrdies d'Assalt.

EL MOTORISTA : Saps que hi venen a fer ?

DEMIANA : Sí, perquè no sé que ho fa que desseguida se sep tot, venen a donar batudes per aquests boscos que estan plens de desertors.

EL MOTORISTA, a Andreu: Doncs ja ho veus; o et presentes o et cacen com una bèstia ferotge.

- A DEMIANA -.

Quan arribes al poble ves a trobar al capità d'aquestes forces...ves-hi amb discreció, sense que la teva gestió sigui massa vista, comprens ?...

- Un signe d'assentiment de DEMIANA -.

(Continua ANDREU): Li contes el que fa el cas, li esplicues el com i el perquè aquest minyó es troba ací, i ell resoldrà... Diga-li també que m'han ferit i em tenen presoner i que ha estat interceptat un pleg que enava adreçat al XXI Cos...

DEMIANA : Sí.

EL MOTORISTA : El XXI Cos.

DEMIANA : El XXI Cos.

EL MOTORISTA : I ara, minyona, potser que te'n anessis. No fos cas que sospitessin... Aquesta gent deu viure molt alerta i deu desconfiar de tot-hom.

DEMIANA : De tot-hom, sí.

ANDREU : Adhuc entre nosaltres mateixos nien el recel i la desconfiança.

EL MOTORISTA, a Andreu : Dona-li la cartera i que la entregui al capità.

ANDREU : Tens raó.

DEMIANA, amagant-se al pit la cartera que li dona Andreu : I aixó perquè?

ANDREU : Ja t'ho explicaré.

EL MOTORISTA : I diga-li que, si vol trobar-me viu, que vagin depressa.

DEMIANA : No temis que ja hi aniren ! Hi aniren per tú i per mi, pel que jo estimo !

- Acomiadant-se -.

Coratge !

EL MOTORISTA : Sort !

- Ixen ANDREU i DEMIANA / Una pausa. Llunyá s'oeix el canó. Per l'esquerra ve EL JEP. EL MOTORISTA l'esguarda amb una espurna d'inquietud-.

EL JEP : qué ? Ja t'han deixat estar tranquil ?

- Sense esperar-ne resposta, s'apropa al foc, el revife un xic, remena el contingut de l'olla amb una cullera de fusta -.

Amb una mica més em deixen apagar el foc aquests benéits.

- S'essen a terra vers el foc, somriu estúpídemment. I adreçant-se al ferit, diu - :

Estan carregats d'orgues i Com si el més important del mon, l'únic important després del geure, no fos la teua !

- Amb una tranzició -.

Qué ? Et volien fer cantar, oi ?

EL MOTORISTA : (un gest afirmatiu).

EL JEP : Tampoc no t'hauria servit de res.

EL MOTORISTA : Ja m'he pensat.

- Arriven per la dreta JOAN i EL VERMELL, seguits de PERE, ANGEL, ANDREU, i EL QUE TE POR.-

JOAN a El Vermell : La Demiana té raó.

EL VERMELL, rancuniós : De la Demiana no te'n fiis gaire.

JOAN : No em fio d'ella ni de ningú; ni de tú !

EL VERMELL, fent-se l'ofés : Home !

JOAN : Ja ho he dit, ni de tú. I encara et diré més; hi ha vegades que no em fio ni de mi. Però el cap em serveix per a pensar i sé veure la raó on sigui. I el que ens ha dit la Demiana és molt just i encertat. Tement que el liquidariem, aquest enllaç no he volgut cantar. Si el guarim, si en tenim cura, ens pot servir i li podem arrancar alguna cosota important.

EL VERMELL, escéptic : Vols dir ?

JOAN : N'estic segur. Altrament, no cal témer res; no pot fugir perquè l'hem ferit i estaré ben vigilat.

- Avançant vers el ferit i maldant per a donar a les paraules un tó de bonhomia -.

Com va aixó, company ?

EL MOTORISTA ; sec : Jo no soc company vostre.

JOAN : Ja veig que estàs enfadat pel meu cop de gènit d'abans. No n'has de fer cabal, que ha sigut un mal moment. Ací no som feres i et tractarem bé.

EL MOTORISTA : Tracteu-me com vulgueu. Soc presoner vostre i

JOAN : Nosaltres també sabem tractar bé els presoners.

EL MOTORISTA : No ho tinc pas entès així.

EL VERMELL : Ho veus ? El sents ? Que tantes contemplacions ! Es un roig i valdria més ...

JOAN , imperatiu : Aquí mano jo i no tú. Porta'l on t'he dit i tingueu-li totes les consideracions

- A ANGEL -.

Tú, ajuda'l.

EL VERMELL, a El Motorista amb gran ironia: Apa doncs, no en parlem més. Anem-hi. Si és servit, senyor dispeser.

- L'aixequen entre ANGEL i ell -.

ANGEL, pel que vesteix EL MOTORISTA : Quin gec més bó !

EL VERMELL : Si mor te'l quedaràs tú. I jo en quedaré la gorra, que feré d'alló més patxoca.

- S'enduen per la dreta el ferit -.

JOAN a El Jop: I tú que hi fas ací ? No t'havia dit que no t'hi volia veure ?

EL JEP, amb por i amb humilitat de cò : Home, si que m'ho has dit, però bé calia tenir cura de la teca ! Bó hem de menjar avui, encara que tinguem un dispeser com diu El Vermell.

JOAN: Només penses en menjar tú.

EL QUE TE POR, que s'havia arraulit en un recó, avançant impetuós vers Joan : On és el mort ?

JOAN, extranyat : Quin mort ?

ANDREU a Joan : Deixa'l estar, no en facis cabal.

EL JEP : Aquest ximple fins i tot a mi em faria veure marfugues.

JOAN : De quin mort parles ?

EL QUE TE POR : D'aquell que hi havia ací estés, el peu d'aquell arbre. D'aquell que s'han endut Angel i el Vermell !

JOAN : Idiota ! Aquell no és mort !

- Entren per la dreta ANGEL i EL VERMELL -.

EL QUE TE POR, avançant vers JOAN, gesticulant exasperat : Si que ho és !

EL VERMELL, estranyat : Què té aquest beneit ?

ANGEL : Què li passa ?

ANDREU : Deixa'l estar ! No sap el que es diu.

JOAN, amb una empenta a ANDREU que el fa rodolar per terra : No m'atabalis tú !

- ANDREU s'aixeca i l'esguarda amb odi. EL VERMELL riu estúpidament -.

PERE: Noi, no s'hi poden fer bromes amb aquest.

ANDREU : Ni es pot ésser humà.

JOAN : I tú què vols amb el mort ? No hi juguis amb mí, que et pot costar car. M'excites, m'inquietes, em desesperes amb la teva por, amb la teva veu espessa d'odi, amb la teva mirada acusadora.

- Crident -.

Què vols ? Diga's: què vols ?

EL QUE TE POR : El mort .

PERE : No n'hi ha cap de mort, home !

EL QUE TE POR, excitant-se fins al deliri : Sí; tots nosaltres ho som ! Ens han mort la guerra i la por de la guerra ! En ha mort el bosc amb les seves fantasmes d'assassinats i les seves veus que acusen en la fosca: Has estat tú ! Has estat tú !

PERE : Sembla boig.

EL VERMELL: Ho sembla ? Per mí que ho és !

EL JEP: Només ens calia això, doncs.

EL QUE TE POR, agenollant-se i plorant a grans sanglots que el sotreguegen com en un atac d'epilèpsia: Mare meva! Mare! Tinc por! Tinc por una por esglaidora que em martelleja el cap i em devora les entranyes! Mare, no em deixis que estic sol i em moro de por!

ANGEL: Pes-lo callar, sinó enfolliran tots!

EL VERMELL: Esclafa'l! Rebenta'l d'una vegada!

JOAN: Això us espanta?

ANDREU, en veu baixa: Salvatge! Salvatge!

EL QUE TE POR, saltant damunt JOAN i arrepant-se-li al coll, amb la boca escumejanta i els ulls desorbitats: On és el mort?

JOAN, intentant desfer-se d'EL QUE TE POR: Deixa'm, mala negada!

EL QUE TE POR: El mort! Vull el mort!

- EL VERMELL Va a llençar-se damunt EL QUE TE POR +.

JOAN a El Vermell: Tú al teu lloc! Ja em defensaré sol!

- D'una estrabada formidable llança lluny EL QUE TE POR -

Té perquè aprenguis a tenir seny!

- EL QUE TE POR ha caigut al costat d'ANDREU. Ha topat amb una pedra; del front li raja un fil de sang.

En aquest moment, s'ocorren els trons d'una tempesta que va apropant-se. El vent agota els arbres amb fúria.

EL JEP: Què són això? Canonades?

ANGEL: No, la tempesta.

EL QUE TE POR Mare! Ja no et veurà mai més, Mare!

JOAN, procurant serenar-se: I ara deixem-ho correr i donem-ho tot per acabat.

EL QUE TE POR, aixecant-se en un nou atac de follia i plantant-se dret, terrible, eousador, davant JOAN: No! No ho podem donar per acabat!

Vull el mort! Vull que em diguis on és el mort! Ets un salvatge, una bèstia maligna, no tens entranyes d'humana criatura! L'has mort tú! Tenies set de sang i l'has mort tú! I ens has mort a tots, que jamai més no podem viure com l'altra gent!

- La tempesta, com si ritmés la tensió dramàtica del moment, esclata terrible. El bosc s'ha enfosquit i tan sols s'il·lumina a intermitències pels llampecs. El vent xiula cada vegada amb més fúria.

JOAN: Calla, idiota! Calla que et perds i em perds!

EL QUE TE POR, en el paroxisme de l'atac: No! No vull callar! L'has mort tú! L'has mort tú i encara tens les mans roges de sang! Et veig tot roig, tot roig de sang de dalt a baix! I jo et delataré! Jo fugiré del bosc i ho diré a tot-hom! I la meua veu la sentiràs sempre, nit i dia com un martell que fes del teu cor anclusa!

JOAN, lívid, tremolós: Calla! Calla, miserable, que m'enfolleixes!

EL QUE TE POR: I ho diré a la gent, ho diré a tot-hom! És Joan! Joan, l'assassí! Joan, el que té les mans...

JOAN, amb un impuls salvatge del seu instint: Frou!

- Agafa EL QUE TE POR pel coll i, a batzegades frenètiques, se l'endú per l'esquerra.

ANDREU, aixecant-se: Anca-hi!

EL VERMELL: Què vas a fer?

ANDREU: Impedir un nou crim.

EL VERMELL: Deixa-ho correr, que a tú no t'hi va ni t'hi vé! I quan ell es posi així no hi ha res a fer.

PERE, neguitós: Altrement, potser sí que convindria...

- S'ocorren un crit terrible, peorós, delirant, que gairebé no té res d'humà -.

ANDREU, aclofat per la impotència : Massa tard !

EL VERMELL, burleta : Ja t'ho deia jo que no hi havia res a fer.

ANDREU : Tu també ets una mala bèstia.

EL VERMELL : Ves amb compte amb el que dius, minyó !

ANDREU : Ets tu el que he d'anar amb compte, que a mi no em fas por i sé tornar-m'hi.

- Entra JOAN, embotxant-se un ganivet. Lívid, ombriu, sinistre.

Hi ha un silenci feixuc, tan sols trencat per les veus folles de la tempesta.

JOAN : Ja no ens pot delatar. Ja no veurà mai més el que fem.

ANDREU, amb la veu ofegada per l'emoció : L'has mort ? Covard ! Una pobre criatura que no sabia el que es feia !

JOAN : No l'he mort.

- Apareix EL QUE TE POR. Camina tentinejant, obrin els braços, crucificat en el seu dolor tremant, topant amb els troncs dels arbres. Es un espectre paorós, alucinant; té els ulls rebentats i el rostre ple de sang.

EL QUE TE POR, amb un clam tràgic : La llum ! La llum ! La llum !

- Un tró formidable. El vent i la pluja agoten els arbres-

- T E L O -

(FI del SEGON ACTE)

"L'orrida del bosc" per Ll. Capdevila

ACTE TERCER

EL LLOC

El bosc

L'ACCIO

- Han passat quinze dies o vint. Últimes hores de la nit, quan ja la nit té extremaments d'alba.

Asseguts a la vora d'unes brases, embolicats amb unes mantes i amb l'arma al costat -fusells- ANDREU, PERE, i EL JEP.

ANDREU: Altres nits centaven els rossignols.

EL JEP: Com vols que contin els rossignols si tenim foc al bosc?

PERE: Sort que no hi ha hagut vent.

EL JEP: Fins ara no que no n'hi havia hagut. Però, ara, amb la matinada, escolte.

- Escolten amb atenció dolorosa, s'oeix xiular el vent feblement -

PERE : Mala ~~hà~~ reïra !

EL JEP: Tant bé que haviem estat fins ara !

ANDREU: Si d'això en dius estar bé !

EL JEP: Home, més bé que ara sempre !

PERE: Té raó El Jep; abans n'erem els amos absoluts nosaltres del bosc, però ara hi tenim veïns.

ANDREU : Els soldats !

PERE : Sí; ~~però~~ els soldats, que ens busquen.

ANDREU : I que ens deuran trobar.

EL JEP: Venen a caçar-nos com si fossim conills.

PERE: I el mal és que ens caçaran !

EL JEP: Mala negada ! Tant bé que hi hauriem acabat la guerra noí si ens haguessin deixat estar tranquils !

PERE : D'una temporada ençà que tot ens surt malament.

EL JEP : Des que el Joan va rebentar els ulls al pobre Biel.

PERE: Alló sí que no estigué gens bé, veus ? Fou una crueltat inútil.

EL JEP : El Biel, és cert que ens enganyava amb les seves porcs terrífiques, però era un bon noi, un bon company.

ANDREU: Joan, que és el culpable de totes les nostres desgràcies, no pogué contenir el desig de fer el mal pel mal. I el mal mai no té justificació possible. Matar una criatura innocent com el Biel és un crim. A Joan, no li ve d'un.

PERE , amb una mirada poruga vers la cova : Cel que siguis més prude
Si et sentia podia costar-te car.

ANDREU: emargament: Més ~~encara~~ car, encara? Ho he perdut tot; la companyia dels meus, la meua llar, la meua dignitat d'home, el meu goig de viure, i encara vols que ho pagui més car?

- Amb una transició -

No t'amoïnis per si em senten o no: tot m'és indiferent.

PERE: Pensa que la guerra bé deurà acabar-se un dia o l'altre.

ANDREU: Quan s'acabi també haurem acabat nosaltres.

PERE: Què vols dir? Morts?

ANDREU: Morts o vius, és igual; acabats.

EL JEP: A mi ja m'aniria bé si ens deixaven estar tranquils feins que s'acabés la guerra i podéssim tornar a casa.

PERE: I a mi també, però es veu que no podrà ésser. Pensa en aquests soldats que donen batudes pels boscos de les rodalies en ens hem amagat els desertors.

EL JEP: Mala negada facin! Ves si no valdria més que anessin a fer guerra i no que ens vinguessin a fer la guitza.

ANDREU: La guerra també és ací, en aquests boscos on ens hem acollit els que hem menat al nostre deure, els que, amagant-nos, hem estat traïdors a la nostra terra; la guerra és arreu, al front i a la reraguarda, i cal combatre al front i a la reraguarda per a vèncer.

PERE: ~~Encara~~ Per a vèncer qui?

ANDREU: Nosaltres, els que hem estat atacats, els que hem estat escarnits per l'engany i la traïció.

PERE: Uí, noi, si que t'ho prens a la valenta!

EL JEP: Jo no les sento aquestes inquietuds.

ANDREU: Oh, ja, ja.

EL JEP: A mi que em deixin menjar, beure, i dormir en pau i gràcia de Deu.

ANDREU: Si la pau i la gràcia de Deu només han de servir per a que tu puguis menjar i beure!

EL JEP: I caçar algun conill, que força us plauen a vosaltres també.

PERE: Aquesta vegada em sembla que ja els caçaràs rostits. No sents quina fortor de fusta cremada?

ANDREU: L'incendi s'apropa.

PERE: Haurem de canviar de domicili.

EL JEP: Si almenys plogués!

ANDREU, mirant enlaira: No pas per ara. El cel està florit d'estrelles que pal·lideixen amb la llum feble de l'alba i són com miredes de vidre damunt el bosc ombriu dels nostres turments.

PERE: El bosc està cremant des d'ahir al matí.

ANDREU: No deu pas cremar intencionadament?

EL JEP: Calla! No m'hi facis pensar, que seria horrible!

PERE: Tant bé que ens ~~salvaria~~ vindria ara un bon eiguat!

EL JEP: La mort del Biel ens ha dut malastrugança.

ANDREU: Caminava en les tenebres amb els ulls rebentats i plans de sang, amb els braços oberts, com crucificat en el seu dolor immens. Demanava la mare que no veuria mai més. Demanava la llum que no veuria mai més. Topava amb els arbres alterosos, de branques tremoloses de nius que el vent de la tarda despentina. Topava amb les pedres del camí i quicla damunt les pedres, que es tacaven de sang. L'abim l'engolí, i els braços de Biel, en l'aire, bategaven com unes ales, i la seva veu molle de llàgrimes es perdia en la pregonesa de la boca esglaïdora que l'engolia.

- Un gren, un llarg i feixuc silenci. Comença molt lentament a clarejar. S'oïxen ja un xic més accentuades, les remors del vent i de l'incendi -.

PERE: Sembla talment un càstig. Jo, si no fos que no crec en res, talment pensaria que és un càstig. Des que el Biel ha mort, tot ens ha sortit malament; el motorista fuig...

EL JEP : Quina rabia Joan en saber-ho !

ANDREU , fingint una absoluta indiferència : Qui ho havia de dir que podés fer-se escapol !

EL JEP : Deuen haver-lo ajudat els de fora. Ell no coneixia aquest bosc i aixó està molt amagat.

ANDREU : Ara ja no ho està, perquè el motorista deu haver descobert als soldats el nostre amagatall.

PERE : I ara com si aixó fos poc, aquest foc !

ANDREU : El bosc es venja ! Es venja de la nostra estada, de la nostra presència, que macula la seva pau i el seu misteri. Ens ha atret per a venjar-se per a destruir-nos. I ens servirà de tomba o bé ens deixarà anar quan ja no resti res en nosaltres de la condició humana.

- Ixen de la cova, ensenyats i sorruts, JOAN i EL VERMELL. Augmenta molt lentament la claror blava del nou dia.

EL VERMELL : Bon dia.

PERE : I...

JEP : Bon dia.

JOAN : Com ha anat la vetlla ?

JEP : Molt ensopida.

JOAN , amb recel : No hi ha hagut res de nou ?

PERE : Res de nou. Es a dir, si...

JOAN , amb neguit : Què ?

PERE : El foc, que encara crema i sembla que s'apropa més cada vegada.

EL VERMELL : El foc rei ! Tots els enemics fossin com aquest !

JOAN , tement una indiscreció : Tà, calla, que ja has parlat prou i massa.

EL VERMELL , humil com el gos després d'una xurriacada : Bé home ! ... Jo ho deia...

JOAN , als altres : I vosaltres, a dormir, que ja és hora i ho mereixeu. PERE i

JEP , anant-se'n vers la cova, seguits d'ANDREU : Bon dia.

EL VERMELL : Bone nit.

- ANDREU, PERE i EL JEP entren a la cova. Una pausa -.

JOAN : No trobes que l'Andreu, de fa uns dies, està molt sorrut ?

EL VERMELL : Sí.

JOAN : Gairebé no ens parla.

EL VERMELL : Millor; així no, li haurem de respondre.

JOAN : Ets una bestiola ! No vull dir aixó.

EL VERMELL : Doncs que vols dir ?

JOAN , sempre recelós : No sé, no sé... Se'm fa sospitosa l'actitud d'aquest minyó.

EL VERMELL : A mí, si vols que et digui la veritat, també. Jo de tú el vigilaria.

JOAN : Altres mals de cas tinc ara.

EL VERMELL : Homé sempre hi és a temps de vigilar. I jo ja t'ho deia; d'ell i de la Dama, que, què vols que et digui...

JOAN , molest : No vull que me'n diguis res.

EL VERMELL : ... em fa mala espina aquesta mosca.

JOAN , irat, desesperat : Deixa-la ester ! A ella i als altres. Ja no hi som a temps ! Ja no podem ni vigilar ni desconfiar. Estem perduts !

EL VERMELL , esbelaït : Vols dir ?...

JOAN : Estem perduts. No tenim sortida possible. No podem fugir per enlloc.

EL VERMELL , volent tranquil·litzar-se : Em sembla que exageres. Em sembla que...

JOAN : No et sembli res, que t'erraries. Tenim a l'encalç nostre els guardies d'assalt, han voltat la mantanya i no ens resta sortida per enlloc. Es com una cacera, com una cacera esglaïdora, contra nosaltres. Ens atien els soldats que ens abaltiran com feres salvatges !

- En veu baixa, tremolós d'ira -.

(Continua JOAN): I el foc ! El foc, que és intencionat, i va envoltant-nos. D'aquí un parell d'hores, si no cessa aquest vent el tindrem al damunt. No queda ni un ocell al bosc, no hi queda ni un esquirol, ni cap altra bèstia; tots han fugit de les flames ! Tan sols hi quedem nosaltres, que no podem fugir ! Així la mà que ha encès el primer matoll es podrà de viu en viu !

EL VERMELL : Vols dir que el perill es tan gran ?

JOAN : T'has saput que jo no soc covard, que res em fa tirar enrera, que planto cara a tot el que vingui, que no conec la por. Doncs, bé; et dic que estem perduts. Anem a morir, Vermell ! No et facis il·lusions, no et vulguis enganyar; anem a morir. Prepara't i resigna't.

EL VERMELL : Preparar-me, sí. Resignar-me ho veig difícil, que no en sé ni mai no n'he sabut. Per no saber resignar-me vaig defugir la guerra.

JOAN : Però la guerra, que té la mà roja de sang i de foc, t'ha enzarpat en el teu amagatall, car les mans terribles de la guerra arriben a tots els amagatalls. I preparar-se, ara, vol dir resignar-se.

EL VERMELL : Sempre, però queda una espurna d'esperança.

JOAN : Vine amb mi, per a que perdís la darrera esperança que et queda.

- Amb un crit -

Angel ! Vinga, que ja és l'hora !

ANGEL, de dintre la cova : Massa que ho sé !

JOAN a El Vermell : Anem !

- Ixen per la dreta, armats l'un amb un mauser i l'altre amb un fusell metrellador. JOAN i EL VERMELL. Va clarejant i, amb la llum daurada del matí, s'apaga la pupila roent de la petita foguera. De la cova ix l'ANGEL amb un fusell. Rondineja, passeja. S'apropa a la font. Deixa el fusell en terra. Es rente el cap i la cara amb el raig de l'aigua pura. S'eixuga amb un trossot de drap que fa funcions de mocador i de tovallola. Torna a agafar el fusell. S'asseu. Esguarda al seu entorn.

ANGEL : Tonia raó el Biel; aquest bosc fa basarda. Aquesta ombra. Aquests arbres que de nit semblen fantesmes. No sé pas que és pitjor ; si la remor trágica de la guerra o el trágic silenci del bosc. Si això durava geire tots hi enfolliríem en aquesta obaga misteriosa i terrible.

- De sobte -.

quina fortor de reina cremada ! I quina alenada més calenta i espessa !

- Aixecant-se esfereït -

Vatú ! Si el bosc està cremant ! Només ens calia això !

- S'oeix xiular el vent i xiular les flames. Angel va, enfollit, a un altre indret -.

I per aquest costat també crema !

- Repeteix la maniobra -.

I per aquest també !

- De sobte -.

Aquells estan dormint i segurament no en saben res.

- S'adreça a la cova i quan ha donat unes passes, apareix per la dreta EL VERMELL / Ve més aspre i més serrat que mai.-

EL VERMELL : On vas ?

ANGEL : A avisar l'Andreu i els altres que el bosc crema.

EL VERMELL : Deixa'ls dormir, que ja ho saben. I t'has vestit amb Joan que jo ja em quedaré. El trobaràs al peu del gorg.

ANGEL : Com vulguis, doncs.

EL VERMELL : Jo, no; és ell el que ho vol. Jo ja no vull res.

ANGEL, anant-se'n per la dreta : Avui punxa com una gatosa.

- Surt ANGEL per la dreta. Una pausa. Ja és dia clar i s'oeix, molt feblement, però s'oeix, el crepitar dels arbres devorats pel foc. EL VERMELL, en veure's sol, inconscientment passeja amunt i avall. Exasperat mormola - :

EL VERMELL : Hem caigut al parany de la manera més estúpida ! Atrapats !...

Atrapats !...

Demiana - Andreu

- Una pausa breu -.

(Continua EL VERMELL): Atrapats !...

- de la cova surt PERE que resta molt estranyet de l'anar i venir a EL VERMELL -.

PERE : Què et passa, Vermell ? Semples una fera engeviada amb aquest anar amunt i avall com una llançadora.

EL VERMELL : Tú també, com jo, hi estés d'engaviat.

PERE, amb una gran estranyesa, aplicant el dit a les temples com volent indicar si també he enfollit : Que potser, també ... ?

EL VERMELL, amb una ràbia i amb menyspreu : Imbecil !

PERE : Jo, engeviat ?

EL VERMELL : Tú i tots nosaltres ! I els barrots de la gavia son les flames ! Mira !

PERE, molt tranquil : Ho dius pel bosc ?

- Ha vaixat de l'entrada de la cova, des, d'on he parlat fins ara, i és al costat del Vermell -.

No em fa mics de por ; ja es girarà el vent.

EL VERMELL : ~~Espera~~ Fia-te'n del vent !

PERE : Mira si m'en fio, que veig a veure si El Jep ha tingut sort aquesta nit amb les trampes. Com no podia dormir...

- Se'n va per l'esquerra -.

EL VERMELL, esbalaït de tanta inconsciència : Imbecil !... Imbecil !...

- Tornant a passejar amunt i avall -

En aquests moments preocupar-se de les trampes !... Com si no hi fóssim nosaltres dintre una trampa !

- Atent a una remor de l'esquerra -

Eh ! què és això ?

- Mirant des de rere uns matolls -

La Demiana... Si que és matinera !

- Amb una ullada a la cova -

I aquell està dormint.

- La boca del VERMELL es torna amb un somriure cruel. Als ulls li brilleja una espurna de luxúria. Hora un matoll, a l'aguet, espera. Sense veure'l entra DEMIANA /. Duu un cistell al braç com en l'acte primer -.

DEMIANA, amb veu baixa mirant al seu entorn : Quin silenci ! Quina solitud !... No he trobat ningú en el camí. Potser han canviat de lloc, per por de les flames... Ell, però, m'havia d'esperar...

- Alçant un xic la veu -

Andreu !... Andreu !...

EL VERMELL, que ja anava a eixir del seu amagatell : Mala negada ! Tan bé que hauria anat ara...

DEMIANA : Andreu !...

ANDREU, apareixent a la boca de la cova : Demiana !.

- Al seu rostre, que s'il·lumina de joia, també, com al bosc, s'hi fa de dia.

- Baixa ràpidament -.

Demiana !

DEMIANA : Andreu !

- S'abracen llargament, estretament -

ANDREU, desfent l'abraçada i mirant-se en els ulls serens de la noiet : Quina força em dones, Demiana ! Quina força em dona la teva presència, a mi, que sense tú, soc tan feble. Com és que tú, tan forte, tan combatjosa, pots estimar-me.

DEMIANA : Per això ; perquè ets tan feble, tan poqueta cosa ; perquè has perdut la voluntat d'obrar per tú mateix. Les dones totes som un xic mares, i l'home, enmarcat o fill, primer és el fruit del nostre ~~ser~~ amor ; després és l'arbre en el qual ens crucifiquem.

ANDREU : Si que ho soc un fill teu, que m'has fet de mare, i sense tú, en aquest bosc, m'hauria mort de pena, de vergonya i d'anyorça.

DEMIANA : La teva mare era amb mí, és amb mí.

- Apropant el seu rostre al d'ell -
Mira-la en els meus ulls !

- ANDREU, emocionat, la besa als ulls -

Es en mí perquè ella, de tristesa i també de vergonya, i també com tú ! està malalta i no pot venir. I jo li he ensenyat que no vulgui venir.

ANDREU, adolorit, Tú, Demiana ?

DEMIANA : Jo sí. Jo, que no ho he volgut que et vegés així en aquest estat depriment en aquest viure ombrívol i inconfessable. Jo, que li he volgut evitar aquest dolor de veure't tan diferent de l'Andreu dels lluminosos dies d'abans, quan treballaves, quan cantaves, quan reies, quan no eres tènol i amargat com ara.

ANDREU, humiliat, adolorit, abaixant el cap : Has fet bé.

DEMIANA : Es clar. Tot el que faci per tú ho feré bé, perquè t'estimo. I perquè t'estimo he seguit veient-te com eres abans.

ANDREU : Ets bona, Demiana.

DEMIANA : Com pots els que estimen, car ~~l'amor~~ l'amor és la bondat. Ara, en fugir d'aquest bosc, en retornar a la vida de cada dia, semblaré que tornis a néixer. Jo t'ajudaré a tornar a ésser home, home veritable i no bèstia innoble i covarda com has estat fins ara. En tindràs sempre el teu costat.

ANDREU : Fins i tot quan ~~serem~~ enduguin a les trinxeres ?

DEMIANA, amb coratge : Fins i tot llavors, que el meu record t'acompanyarà sempre. I així vindràs amb més d'aler als meus braços. Ara la vida de cada dia és la guerra, però per la guerra, per la nostra guerra que hem de guanyar, que hem de guanyar, Andreu, perquè som un poble que no sap perdre, tornarem a la vida de cada dia dels temps de pau, quan tornin a florir els camps, i en lloc del fusell les mans de l'home empunyin l'aixada, i en lloc dels tanos la rella esberli la terra i la faci fecunda.

ANDREU : Sí, Demiana, sí; vull treballar, vull viure !

DEMIANA : I que n'és de bona la vida de cada dia. Nosaltres, quan la gaudíem, no ens n'hiem assabentat. Ara, quan l'hem perdut, ens ho ha ensenyat la guerra. La vida de cada dia, clara i recta; el treball honest, que ens dona el pa a la taula; el sostre que ens xopuga; les nits florides d'estels de l'estiu; la llar per a les nits d'hivern, quan a fora xiula el vent entre les branques nues dels arbres i la pluja i la neu amb les seves mans glaçades truquen a la finestra; i la porta de casa sempre oberta als amics i als pobres. Ai, que n'és de bona la vida de cada dia i nosaltres no ho sabíem !

ANDREU : Ara ho sabem, Demiana. Ara, sobretot, ho sabré jo gràcies a tú, que ets la meua enamorada i has estat, tot aquest temps de reclusió el bosc, com un reflexe de la llum materna.

DEMIANA : Ara això ja s'ha acabat. Ara tornaràs a ésser un home. I quan fineixi la guerra, ja veuràs quina serenor, quina fortitud per haver sabut complir el deure.

ANDREU : He voldria ésser lluny d'aquí.

DEMIANA : Aviat hi seràs. Ho has fet com t'hem dit ?

ANDREU : Tot; he fet malbé els forrellats dels fusells; he llençat al gorg els carregadors de les pistoles, adhuc de la meua.

DEMIANA : La teua no calia, que podia servir-te.

ANDREU : He pensat en la possibilitat que me la pringuessin.

DEMIANA : Es una equivocació. No cal témer, no cal témer mai res ni ningú.

- Somrient -

Peró, vaja : també l'arreglarem aquesta equivocació.

ANDREU : I tú ? Com és que també duns la cistella ?
 DEMIANA, somrient : La cistella, avui, és el pretext per a poder venir sense despertar sospites. Però no tot és menjar el que hi ha dintre.
 - En aquest moment EL VERMELL surt del seu amagatall i trenca el diàleg -

EL VERMELL : Bon dia, minyona.

- ANDREU i DEMIANA, en veure'l, resten esbalaïts. EL VERMELL, adreçant-se a DEMIANA, afegeix - :

Veig que avui, malgrat el foc, també t'has recordat de nosaltres. Tens memòria i ets bona noia.

- DEMIANA, sorruda, respon amb un esguerd irat i desafiator -
 No t'enfedis, dona, que no n'hi ha per tant.

- A ANDREU -

I tú també ho ets un bon noi, un noi carregat de bones intencions. ANDREU, lluitant per vèncer, davant DEMIANA, la seva timidesa : A mi...

EL VERMELL : A tú, sí. A tú, traïdor.

DEMIANA : I goses dir-li traïdor, tú, bèstia innoble ?

EL VERMELL, lívid : Això ja ho veurem.

DEMIANA : Ho el liquidaràs tan fàcilment com et penses.

EL VERMELL, amb una ira terrible, avançant un pas, mentre ANDREU, aterrit, es fa enrera : L'esclafaré, l'esmicolaré, l'esquinçaré de viu en viu.

- Amb una transició -

De manera que els forrellats dels fusells, destruïts ?... I llançats els carregadors de les pistoles ? Si que anava bé la cosa ! Però sortosament he sortit jo de trancant i tot se'n ha anat en orris. Ja hi heu pensat que us tinc en poder meu ? Ja hi heu pensat que no podeu fugir ? Si que tinguessiu armes podríeu ajupir-me, car amb els trets vindrien Joan i els altres i no fugirien.

DEMIANA, aterrida, llançant la cistella : Té raó !

EL VERMELL : I és clar que en tinc. En tinc sempre jo de raó. No hi he fugida, ja us ho he dit.

- A DEMIANA, amb una mirada espessa de luxúria -

Amb tú ja passarem comptes després.

DEMIANA, aspre, irònica : Potser t'ho penses.

EL VERMELL : E ho endevino. El Vermell no s'erra mai, minyona.

- A ANDREU -

Tu has volgut traïrenos.

ANDREU, amb més coratge, empès per l'exemple de DEMIANA : Jo he volgut deslliurar-me.

EL VERMELL, sinistrament : T'ho penses, i, com no ets El Vermell, t'erres

DEMIANA, amb un odi fred i terrible : No ! Aquesta vegada qui ha caigut el parany ets tú. El bosc està voltat, i mira el foc com avança !

- EL VERMELL la mira amb una mirada en la qual hi ha una ira i una luxúria salvatges, i d'una empenta la fa caure a terra. Com ella, ja en terra, tot ha d'ésser molt ràpid, amb una rapidesa de malson, allarga les mans a la cistella, ell, d'un cop de peu llança la cistella, ~~llançant-la lluny~~ lluny -.

ANDREU, corrent en ajut de DEMIANA : Demiana !

EL VERMELL a ANDREU : I ara tú !

- Es llança amb fúria de bèstia ferida contra ANDREU, que pot evitar l'escomesa i refer-se. Després s'hi abraona, l'agrega pel coll. Els dos homes cauen lluitant. DEMIANA intenta descompartir-los. La lluita ha d'ésser ferotge, brutal. De sobte, quan ja EL VERMELL ha aconseguit tombar a terra a ANDREU i li apreta el coll per a escanyar-lo - ANDREU es defensa amb ungles i dents - dalt al marge on hi ha la cova, apareix EL MOTORISTA -

Detall

EL MOTORISTA : No comptaves amb mi, Vermell !

- EL VERMELL, sorprès, alça el cap i afluixa la presió de les mans. ANDREU aprofita el moment per a deslliurar-se d'EL VERMELL, damunt el qual salta EL MOTORISTA. EL VERMELL, amb agilitat de guilla, es desfilà d'EL MOTORISTA. En un recó, a primer terme, DEMIANA resta abraçada a ANDREU.

EL VERMELL : Ah, ets tú ? Ara ens veurem les cares !

- Es treu ràpidament la pistola, dient - :
Aquesta encara té el carregador !

- i apunta EL MOTORISTA. EL MOTORISTA, amb una seguretat i una rapidesa magnífiques, d'un cop de peu a la mà l'obliga a llançar lluny la pistola, que recull DEMIANA. EL VERMELL, en veure's desarmat mormola - :

Ah, mala bèstia !

- I després amb una transició, afegeix - :

Peró encara no m'has vençut !

- S'abraona contra EL MOTORISTA, que d'un formidable cop de puny a les barres el llença enrere tintinejant. Atordit, ceget per la rabia, retorna a l'atac i novament el puny d'EL MOTORISTA el llença per terra.

EL MOTORISTA : I ara què, Vermell ? Ja t'has convençut que sè fer la pau ?

- EL VERMELL amb els ulls esbatenats per l'impotència i l'odi, l'esguarda amb un esguard terrible. De sobte, s'alça, ja no amb l'agilitat d'abans, i s'abraona, com un llop, al coll del MOTORISTA. La lluita recomença, més encesa i cruel, sense compassió. EL MOTORISTA, bon púgil, colpeja el pit d'EL VERMELL amb cops terribles.

Ja decidit a finir ràpidament li aplica un cop baix. EL VERMELL llença un gemec que es com un udol, i es torça damunt el ventre. EL MOTORISTA li aixeca el cap amb la mà esquerra. EL VERMELL ja no pot respondre a l'atac, car no li queden forces, i amb la dreta li clava un cop de puny fulminant que el llença contra el tronc d'un arbre, on resta desfet, atuit, amb el rostre plé de sang -.

EL MOTORISTA : Ja està !

ANDREU : L'has mort ?

EL MOTORISTA : Crec que no, però veja, si viu encara ja no farà mai més mal a ningú.

- Netejant-se el rostre i les mans amb un mocador que mulle a la font -

M'ha emplenat de la seva sang fastigosa.

DEMIANA : I a tú ? T'ha fet mal ?

EL MOTORISTA, somrient : Què et diré ? M'ha estovat una mica, però jo soc més fort i més hàbil que ell. I més home, perquè ell em colpejava tantint-me lligat i sense armes.

DEMIANA : Ara convindria treure'l d'ací, amagar-lo. Poden venir Joan i els altres...

EL MOTORISTA : Ben pensat.

- S'apropa a EL VERMELL, li posa la mà damunt el cor.-

Encara viu.

DEMIANA : Mala herba mai no mor !

EL MOTORISTA a ANDREU : Teniu un troç de corda ?

DEMIANA : Jo en duia al cistell. Sense esperar-me això, es clar, he pensat que potser la podrien necessitar.

- Regirant en el cistell i treient-ne un troç de corda i una pistola -.

EL MOTORISTA : Penses en tot minyona.

- Lliga les mans i els punys d'EL VERMELL, li tapona la boca amb el mocador brut de sang, li passa la corda per a que no pugui escopir el mocador -.

(Continua EL MOTORISTA): Llest.

ANDREU: I ara què farem?

EL MOTORISTA: No t'amoïnis, que aquest no farà com els ocells que han pogut fugir del bosc en flames; aquest no fugirà. Ajuda'm.

- ANDREU i EL MOTORISTA agafen el cos inanimat d'EL VERMELL i se l'enduen per l'esquerra. Un moment. S'oeix, cada vegada més propera, la remor sinistra de l'incendi. L'atmosfera esdevé densa i feixuga del fum -.

DEMIANA, tapant-se els ulls: El foc el revifarà i no podrà fugir. Es veurà impotent per a poder salvar-se. Veurà com les flames s'apropen, com s'enganxen a les seves robes, i no podrà fugir ni cridar. És espantós!

- Després d'un breu moment -.

Però que així sigui. Era ~~assassí~~ un assassí, una bèstia salvatge, i és just que mori.

- Tornen ANDREU i EL MOTORISTA -.

EL MOTORISTA: Ara cal enllestir, que no podem perdre temps.

- A DEMIANA -

El cistell el deixes ací?

DEMIANA: Ja no el necessitem.

EL MOTORISTA: Val més endur-se'l, que no et farà cap nosa, i així no sabran que has vingut.

DEMIANA, recollint la cistella: Enacars que ho sabessin, sino poden fugir ...

EL MOTORISTA: No poden fugir; estan voltats pels guàrdies d'assalt i pel foc. No han volgut acollir-se a la generositat del nostre govern, i moriran.

ANDREU: L'Angel, el Pere, i El Jep no eren dolents.

EL MOTORISTA: Però ajudaven Joan i El Vermell a assassinar motoristes per a robar-los els plegs que duïen als Estats Majors, recorda-ho.

ANDREU: És veritat.

EL MOTORISTA: Ja està bé ésser bó, però, amb qui s'ho mereixi. I ells no la mereixen la teva bondat Andreu. Si el 14 d'Abril i el 10 d'agost haguessim oblidat la bondat de la República, que hi havia qui no ho mereixia, avui no tindríem aquesta guerra i moltes mares no s'haurien quedat sense fills.

- Amb una transició -.

Altrement, ara la llèstima és inútil.

- A DEMIANA -.

En cas de necessitat ja ho saps, fes servir tú la pistola que duïes a la cistella.

DEMIANA: Sí.

EL MOTORISTA: Està carregada?

DEMIANA: Si no estés carregada no l'hauria portat.

EL MOTORISTA, rient: Tens raó.

- A ANDREU -

Tú quedat la d'EL Vermell, que, i aixó que també està carregada, de ben poc li ha servit. I anem, que cal apressar-nos.

- El foc és més proper i comença a donar al lloc una tonalitat daurada. Grans nuvolades de fum envaeixen l'escena -.

DEMIANA, respirant amb angúnia l'aire calent: Ací gairebé ja no s'hi pot respirar. Sí, sí; anem.

EL MOTORISTA, de sobte, llançant-se a terra: Massa tard! Venen. No sé si ens han vist. No teneu per mi, que jo ja conec la sortida.

- A DEMIANA -

I tú també la saps. Aneu-hi, quan oïu un tret per a distreure l'atenció d'aquest brètols!

Joan - Demiana

- Surt, ajupit, per l'esquerra -.

ANDREU, pàl·lid : Ara vindren i ...

DEMIANA, molt coratjosa : I què? No has de tèmer rés, que bé veus que estan perduts. Quan siguin sci...

ANDREU ; en veu baixa : Calla, que arriuen !

DEMIANA : Uen siguin sci, et deixaré i t'esperaré al lloc indicat.

- En veu alta -

No he pogut portar rés més, car el poble està plé de soldats i vigilen molt.

- Entren JOAN i ANGEL -.

L'avi Pardal, però, m'ha dit que també vindria.

JOAN, sorrat : L'avi Pardal no hi serà a temps. Nà ell ni ningú. Veurà el foc i es que-darà a casa, i farà sentament.

DEMIANA : El foc rai; no seré rés.

JOAN : No serà rés? Ens persegueix per arreu i ens talla totes les sortides.

- Amb recel -

I tú què hi has vingut a fer sci ?

DEMIANA, senyalant el cistell, que ha deixat en terra : Eí de sempre; dur-vos un xic de minestra.

JOAN, irat, llançant lluny el cistell d'un cop de peu : No cal pensar-hi més en la minestra ! Aviat la nostra boca serà un grapat de cendra ! I tú veste'n depressa si vols arriber viva a casa, que ho aupto !

DEMIANA, fingint inquietud : Tant gran és el perill ?

ANGEL : Inminent !

JOAN : No tenim salvació !

DEMIANA : Així, doncs, i l'Andreu ?

JOAN : L'Andreu què ?

DEMIANA : Jo no el puc deixar amb vosaltres !

JOAN : L'Andreu ha lligat la seva sort a la nostra i no pot ésser una excepció.

DEMIANA : Fugiu ! Veniu amb mi !

JOAN : No. Massa tard. Fugir, després del que hem fet, tampoc no fora la salvació !

DEMIANA : Jo no vull l'Andreu ! Jo vull endur-me'l ! Jo vull salvar-lo !

ANDREU, no copint l'actitud ni les paraules de Demiana : Jo...

JOAN : Tú, calla !

- A ANGEL -

Treu-la del meu davant ! Fora !

ANGEL, enduent-se'n DEMIANA : Depressa ! Depressa !

DEMIANA, fingint una gran desesperació : Andreu !

ANDREU, colpit, suggestionat pel moment, abraçant DEMIANA : Demiana !

Adeu, Demiana ! Adeu !

JOAN : Fora, he dit !

- Separa brutalment els dos enamorats. Angel s'endú DEMIANA per la dreta. Un moment. La veu sinistra del foc va en "crescendo". Grans nuvolades de fum envaeixen l'escena. Una resplendor rogenca il·lumina el recó de bosc maculat pels desertors. JOAN, lívid, horroritzat, s'eixuga la suor, respira fadigosament -.

ANDREU, amb una gran angoixa en veure's sol amb JOAN : I ara, Joan ? Què farem ara ?

JOAN : Morir !

ANDREU, amb horror, oblident que ell ha de salvar-se : Però jo no vull morir !

JOAN : No morim pas quan volem, minyó. La mort ens espera en cada revolt de camí i a nosaltres ens he vingut a cercar el bosc.

ANDREU, en veu baixa : El Biel deia que el bosc ens cridava... La crida del bosc ha estat la crida de la mort.

Joan - Pere - Angel

JOAN : Hom jugat i hem perdut, vet-ho aquí. I ara cal pagar.
ANDREU : Però, pagar amb la vida !
JOAN : La qüestió es pagar amb el, que sigui. I hom paga sempre; amb diners, amb l'honra, amb la vida.
ANDREU, cridant : Jo no vull morir ! Jo no vull morir !
JOAN : Calla, imbècil, que els teus crits no serviran de res.
- Surt PERE de la cova, mig ofegat, caminant com si estés ebri -.
PERE : ué és això ?
JOAN : Això és la fi, company !
PERE : Però que no ho veieu que tenim el foc al damunt ?
JOAN : Prou que ho veiem, i no ho voldríem pas veure !
PERE : I els altres ? On son ?
JOAN, amb una ullada al seu entorn, amb un crit : I El Vermell ?
- Engrapant Andreu pel coll -
I El Vermell ? On és el Vermell ? Era aquí i no hi és. On és ?
ANDREU : Deixa'm ! Jo no l'he vist.
JOAN : Parla, covard ! On és el Vermell ? Parla !
ANDREU : Et dic que no l'he vist. Quan he eixit de la cova perquè arribava Demiana, aquí, no hi havia ningú.
- Compareix EL JEP, esfereït, lívid de pànic -.
JEP : Estem perduts ! Tenim una anella de flames entorn nostre !
ANGEL, per la dreta : No hi ha eixida possible ! El foc em berrevia el pas...
ANDREU : I Demiana ?
ANGEL : Ha fugit com boja... No sé on ni com... l'he perdut !
JOAN, cridant : El Vermell ! On és El Vermell !
ANDREU : Demiana ?
JEP : Uen me 'n he anat l'he deixat aquí.
- JOAN es gira, terrible i sinistre vers ANDREU, que es fa enrera. Quan va a llançar-se-li al damunt, s'obre un tret molt proper en l'interior del bosc, a l'esquerra -
JOAN : És ell !
- Corrent vers l'esquerra -
Vermell ! Vermell ! No temis, que som amb tu !
- Surt JOAN, seguit de PERE, EL JEP i ANGEL -
ANDREU : El bosc encara us crida. És una brasa viva, una tomba de flames, i encara us crida. I vosaltres obeïu la seva veu esglaïdora. Jo, no. Jo soc lliure ! Lliure després de tant sofrir !
- amb un crit tremant de joia immensa -
Demiana !
- Ix corrent per la dreta. S'ocix la seva veu, afeblint-se per la distància -.
Llibertat ! Llibertat !

- Les flames i el fum envaeixen l'escena mentre cau ràpid el

TELO

=====